МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Р. С. Пентилюк

ОСНОВИ РИБООХОРОНИ

Конспект лекцій

Одеса
Одеський державний екологічний університет
2018

П 25
УДК 639.3

Рекомендовано методичною радою Одеського державного екологічного університету Міністерства освіти і науки України як конспект лекцій (протокол №8 від 31.05. 2018 р.)

Пентилюк Р.С.
Основи рибоохорони: конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2018. 67 с.

У конспекті лекцій наведено основні нормативні та правові аспекти регулювання діяльності у галузі охорони рибних ресурсів на території України. Конспект лекцій підготовлено для студентів спеціальності «Водні біоресурси та аквакультура».

ISBN 978-966-186-073-4

© Пентилюк Р.С., 2018
© Одеський державний екологічний університет, 2020

Навчальне електронне видання

Пентилюк Роман Сергійович

ОСНОВИ РИБООХОРОНИ

Конспект лекцій

Видавець і виготовлювач
Одеський державний екологічний університет
вул. Львівська, 15, м. Одеса, 65016
тел./факс: (0482) 32-67-35
E-mail: info@odeku.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5242 від 08.11.2016

ЗМІСТ

ВСТУП……..4
1ВВЕДЕННЯУДИСЦИПЛІНУ……5
2ОХОРОНАРИБОГОСПОДАРСЬКИХВОДОЙМВІДЗАБРУДНЕННЯТАІНШИХШКІДЛИВИХВПЛИВІВ…….17
3СИСТЕМАОХОРОНИНАВКОЛИШНЬОГОПРИРОДНОГОСЕРЕДОВИЩА…….28
4ОХОРОНАВОДНИХЖИВИХРЕСУРСІВІБІОЛОГІЧНІОСНОВИРЕГУЛЮВАННЯРИБАЛЬСТВА……36
5СПОСОБИЗАХИСТУРИБТАЇХМОЛОДІВІДПОТРАПЛЯННЯДОВОДОЗАБІРНИХСПОРУД…….61
ПЕРЕЛІКПОСИЛАНЬ…….65

ВСТУП

Метою дисципліни"Основирибоохорони"єнабуттястудентамитеоретичнихіпрактичнихзнаньзосновохоронижившихводнихресурсів.

Особливаувагаприділяєтьсявивченнюосновнихзаконодавчихактів,якістосуютьсяохоронирибнихресурсів,безхребетнихіводоростей;встановленнязакономірностейрозповсюдженняводнихживихресурсівзособливимирежимамиохорони;вивченнюрайонівістроківміграційрибтаіншихживихресурсів,якізаносенідоЧервоноїКнигиУкраїни;оволодіннямзнаньщодозасобівтатехнологіївиловурибнихресурсів,водоростей,ракоподібнихімолюсків.

Студентиповинніорієнтуватисьусучасномустанітеоретичнихіпрактичнихзнаньзосновохоронижившихводнихресурсів.Такожстудентиповиннівмілоговикористатиздобутізнаннянапрактиці.

Підсумковаформаконтролю-залік.Контрольпоточнихзнаньвиконуєтьсянабазімодульноїсистеми,залишкових знань-заформоюписьмовихконтрольнихробіт.Запринципомкредитно-модульноїсистемизабезпечуєтьсярейтинговасистеманаборубалів,якаказаумовиякостізнаньдаєможливістьотриматипідсумковуоцінкубезскладаннязаліку.

Самостійна робота студентів забезпечується спеціальнимиметодичнимирозробкамиіконсультативною допомогоювикладача.

Дисципліна«Основирибоохорони»базуєтьсяназнанняхдисциплінфундаментальноїтапрофесійноїпідготовки:загальноїіспеціальноїіхтіології,біології хордових,гідробіології,екології тощо.Здобутізнанняздисципліни«Основирибоохорони»будутьвикористаніприподальшомувивченнідисциплінврамкахкурсупідготовкибакалаврів:«Розведенняриб», «Основи марикультури», «Рибництво в ріках, озерах іводосховищах»,«Ставоверибництво»таін.

Перелікбазовихзнаньівмінь,щобезпосередньовходятьдогалузевогостандартувищоїосвітитаякимимаютьволодітистудентипіслявивченнядисциплін и.

Користуючисьспеціальноютадовідковоюлітературою,довідникамиінаочнимиматеріалами фахівецьзводнихбіоресурсівтааквакультуриповинен уміти:

- визначатитипизнарядьвиловуводнихживихресурсів,розмірвічкатаможливостізастосуванняцихзнарядьдляловуокремихвидівресурсів;
- використовуватиосновнізаконодавчіактитаправила,якістосуються охорониводнихживихресурсів;
- застосовуватинапрактицістаттізаконодавчихактівприскладанніпротоколівпропорушення;
- застосовуватиметодивстановленнярозміріввиловленоїриби,молюсків,ракоподібних.

1ВВЕДЕННЯУДИСЦИПЛІНУ

Водаєнайціннішимприроднимресурсом.Вонавідіграєвинятковурольупроцесахобмінуречовин,щостановлятьосновужиття.Величезнезначеннявода маєвпромисловомуйсільськогосподарськомувиробництві;загальновідомане обхідністьїїдляпобутовихпотреблюдини,всіхрослинітварин.Длябагатьохжи вихістотвонаслужитьсередовищемперебування.

Зростаннямісту,бурхливийрозвитокпромисловості,інтенсифікаціясільськогогосподарства,значнерозширенняплощзрошуванихземель,поліпшенняку льтурно-побутовихумовірядіншихфакторівусебільшеускладнюєпроблемизабезпечення водою.

Потребиуводівеличезнійщорічнозростають.Щорічнавитрататаводиназемнійкулізавсімавидамиводопостачаннястановить3300-3500км^3.Прицьому70%усьоговодоспоживаннявикористовуєтьсявсільському господарстві.

Багатоводиспоживаютьхімічнайцелюлозно-паперовапромисловість,чорнайкольороваметалургія.Розвитокенергетикита кожприводитьдорізкогозбільшенняпотребиуводі.Значнакількістьводивитрачаєтьсядляпотребгалузітваринництва,атакожнапобутовіпотребинаселення. Більшачастинаводипісляїївикористаннядлягосподарсько-побутовихпотребповертаєтьсяврікиувиглядістічнихвод.

Насучасномуетапівизначаютьсятакінапрямкираціональноговикористаннняводнихресурсів:більшповневикористанняйрозширеневідтворенняресурсівпрісних вод;розробкановихтехнологічнихпроцесів,щодозволяютьзапобігтизабрудненнюводоймізвестидомінімумуспоживаннясвіжоїводи.

ВоднаоболонкаЗемлівціломуйменуєтьсягідросфероюіявляєсобоюсукупністьокеанів,морів,озер,рік,крижанихутворень,підземнихіатмосфернихвод .Загальнаплощаокеанів Землів2,5разиперевищуєтериторіюсуші.

Загальнізапасиводина Землістановлять138,6млн.км^3.Близько97,5%води - солонаабозначноюміроюмінералізована,тобтопотребуєочищеннядляцілого рядузастосувань.НаСвітовийокеанприпадає96,5%об'ємуводноїмасипланети .

Длябільшнаочногоподанняпромасштабигідросферивартопорівнятиїїмасузмасоюіншихоболонок Землі(утонах):

Гідросфера-1,50x10^{18}Земнакора-2,80x10^{11}

Живаречовина(біосфера)-2,4x10^{12}Атмосфера-5,15x10^{13}

Забезпеченістьводоюврозрахункунаоднулюдинунадобуврізнихкраїнахсвіту різна.Урядікраїнзрозвинутоюекономікоюназрілазагроза

недостачіводи.ДефіцитпрісноїводиназЗемлізростаєугеометричнійпрогресії. Однакіснуютьперспективніджерелапрісноїводи-айсберги,породженільодовикамиАнтарктидийГренландії.

Яквідомо,безводинеможежитилюдина.Вода– одинзнайважливішихфакторів,щовизначаєрозміщенняпродуктивнихсил,ад ужечастойзасібвиробництва.Збільшеннявитративодипромисловістюпов'яза нонетількизїїшвидкимрозвитком,алейзізбільшеннямвитративодинаодиниц юпродукції.Наприклад,навиробництво1тбавовняноїтканинифабрикивитрач ають250м^{3}води.Багатоводипотрібнохімічнійпромисловості.Так,навиробниц тво1таміакувитрачаєтьсяблизько1000м^{3}води.

Сучаснівеликітеплоелектростанціїспоживаютьвеличезнукількістьводи. Тількиоднастанціяпотужністю300тис.кВтвитрачаєбільше300млн.м^{3}урік.Ва ловеспоживанняводидляцихстанційуперспективізростеприблизнов9-10разів.

Однимзнайбільшзначнихводоспоживачівєсільськегосподарство.Усист еміводногогосподарства-ценайбільшийводоспоживач.Навирощування1тпшениціпотрібнозавегетаці йнийперіод1500м^{3}води,1трису-більше7000м^3.Високапродуктивністьзрошуванихземельстимулюваларізкез більшенняїхплощівусьомусвіті-воназараздорівнює200млн.га.Становлячиблизько1/6всієїплощіпосівів,зрош уваніземлідаютьприблизнополовинусільськогосподарськоїпродукції.

Особливе місце у використанні водних ресурсів займаєводоспоживаннядляпотребнаселення.Нагосподарсь ко-питніцілівнашійкраїнівідводитьсяблизько10%водоспоживання.Прицьомуо бов'язковимиєбезперебійністьводопостачання,атакожстрогедотриманнянау ковообґрунтованихсанітарно-гігієнічнихнормативів.

Використанняводизгосподарськоюметою– однезланоккругообігуводивприроді.Алеантропогенналанкакругообігувідріз няєтьсявідприродноготем,щовпроцесівипаруваннячастинавикористаноїлюд иноюводивертаєтьсяватмосферуопрісненою.Іншачастина(наприклад,приво допостачаннімістібільшостіпромисловихпідприємств90%)скидаєтьсяуводо ймиувиглядістічнихвод,забрудненихвідходамивиробництва.

Рибоохорона— системазаходівзохороніводнихживихресурсів.Правиларегулюваннярибоох оронивУкраїнівизначаютьсяЗаконом«Протваринний світ» (2001), Порядком здійснення любительського іспортивногорибальства(затв.КМУкраїни18.VII.1998),Правил амипромисловогорибальствавбасейніЧорногоморя(затв.Держкомрибгоспо мУкраїни8.XII.1998),

Правиламипромисловогорибальстваврибогосподарськихводн ихоб'єктахУкраїни(затв.Держкомрибгоспом18.III.1999),спец.держ.органам изохоронивод.живихресурсів,щодіютьприДержавномудепартаментірибног огосподарства(Укрдержрибгоспі)приМінагрополітикиУкраїни.

Основирибоохорони– наука,щовивчаєпроблеми,пов’язанізохороною живихводнихресурсів,зокрема рибнихзапасів,регулюванняпромислового, аматорського і спортивного рибальства, охороною рибогосподарськихводоймвідзабрудненнятаінших видівнешкідливихвпливів,збіологічнимобґрунтуванням,створеннязаконодавчої базищодораціональноговикористаннярибнихбагатствв нутрішніхводойм,атакожконтинентальногошельфуУкраїни.

Взавданнядисциплінивходятьелементиохорониіхтіофауни,боротьбазусімавидамибраконьєрськоговиловуриби,відтворенняживихводнихресурсівта зниженнязбитків,що завдаютьсяводоймамчерез масовузагибельриб.

Врезультатівивченнядисциплінистудентиповиннізнатиосновнінапрями охоронижив ихводнихресурсівводоймУкраїни,їхзабезпеченнядержавнимитамі жнароднимизаконодавчимиінормативно-правовимиактами,структурноюрганізаціютавидидіяльностідержавнихорганів рибоохорони,їхправа,обов’язкийматеріально-технічнезабезпеченнятощо.

Наосновіздобутихзнаньмайбутніфахівцізнапрямку«Воднібіоресурси»повиннівмітинапрактицізастосовуватисистемуохоронирибтаіншихживихводнихресурсів,атакожчиннезаконодавствводойогопорушників; проводити облік збитків, котрі завдаються рибномугосподарствувнаслідокпорушення законодавства проохоронунавколишньогосередовища,вразінеобхідностівмітиоформитинеобхіднідокументиздотриманнямвимогчинногозаконодавства України.

Згідностатті17ЗаконуУкраїни"Протваринний світ"рибальство,якодиниз видіввикористаннятварин ногосвіту,це-"промисловедобуванняриби,воднихбезхребетнихіморськихссавців,атакожлюбительськеіспортивне рибальство та добування водних безхребетних урибогосподарськихводоймах".

Яксвідчитьісторія,рибальствоєоднимзнайдревніших способівдобуванняїжіітієюгосподарськоюдіяльністю,яканавсійземнійповерхнівпродовжбагатьохвіківбуладомінуючою,авдеякихрегіонахзбереглацезначенняідосі.Пізнішеякгосподарчасистемаставморський промисел.

Однак,слідиобохзназванихгалузейгосподарствагублятьсявсивійдавнині.

Встановитиісторичнопочатокрибноїловлінеможливо.Вжезепохипалеолітунатериторіяхстародавніхпоселеньзустрічаютьсякісткириб.Враховуючитодішнювеликукількістьрибиврічкахівморях,вособливостіпідчаснересту,можнавважати,щонасамомупочаткуперіодурибальстваїїловилипросторуками, безвсякихпристосувань.Такийспосібщедонедавнапрактикувавсяйунашогонароду.Підчасмасовогоходуриби,стоячипротитечії,людивикидалиїїнаберегпросторуками.Рибутакожлегкодобувалиймешканціморськихузбережь.Рибний промиселна

тойчасбуводнимізосновнихпромислівнаселення.

Очевидно,цейперіодбувлишепідготовчимірибальство,яксамостійнугал узьгосподарства,требавважатисформованоюзчасузастосуваннялюдьмиспец іальних,хочінайпростіших,знарядьлову.

Заданиминауковців,першимизнаряддямиловубулисписи,задопомогою якихможнабулозаколотирибупрямозберегачизнаходячись внеглибокій,проз орійводі.Зчасомз'явилисяйриболовнігачки,остроги,жерлиці,зубчатінаконеч никистрілйгарпуни.Дляїхвиготовленняпереважновикористовувалисьоргані чніматеріали:дерево,кістка,стулкичерепашок.

Виникненнярибальствабулозумовленоцілимрядомпричин.Нинівстанов лено,щодіяльністьпервісноїлюдининапрямубуладинамічнопов'язаназнавко лишнімприроднимсередовищем.Очевидно,щосуспільстванамагаєтьсявибра титаку форму господарськоїдіяльності,яка бзабезпечилайомуотриманнямак симальногоенергетичногопродуктупримінімальномуризику.Такимчином,з мінивгеографічномусередовищінеминучеприводилидозмінугосподарськійд іяльностілюдини.

Поступовийрозвитокрибальствасприявпоявітакоїгілкирибноїгалузігосп одарства,якрибництво.

Згіднозсучасним законодавством "рибництво"–
цештучне розведенняіприродне відтворенняводнихживихорганізмів, які пер ебуваютьу неволіуспеціальностворенихштучнихрибницькихабоіншихприст осованихдляцьогоспорудах,ізольованихприроднихчиштучнихводоймах.

Засвідченнямиісториків,вирощуваннярибивставкахпочалосящезнайдав нішихчасів.Посадказаплідненоїікритарибивспеціальніставкиібасейнидляви рощуваннязастосовуваласьщевстародавньомуКитаї.ЗачаткирибництвавЄвр опівідносятьсядоепохирозвиткуримськоїкультури.РимськіписьменникиВар рон,якийживдонашоїери,іКолумела,якийнаписавуІст.дон.е.книгупросільськ егосподарство,розповідали,щобагатіримськіпатриціїбудувалиставкидляутр иманняціннихпорідриб,деостаннінетількипідгодовувались,айрозводились.

Розвитокставковогорибництваякгалузісільськогогосподарствавідносит ьсядопізнішогочасу–
середніхвіків.Однезнайстародавнішихрибнихгосподарств Європи"Віттінгау "(Чехія)булопобудованев1358р.УкінціXIVст.булизбудованіставковігоспода рствавГаличині,Богемії,Баварії,Франконіїтавіншихтодішніхдержавахтапро вінціях.

Натойчасрибурозводилипримітивнимспособом:воднихітихжеставках вона нерестилась (розмножувалась) і нагулювалась доспоживацькоїваги;вирощуванняїїдоринковоївагипродовжувал ось5-
6років.Єдине,щовідрізнялорибництвовсередньовічнихставковихгосподарст вахвідведеннягосподарстввозерах,булоте,щорегулюваннярибногостадавста вкахпроводилосьшляхомспускуводи.

Недосконалістьтехнікирибництвапризводиладотого,щов

неблагополучнізаметеорологічнимиумовамирокивсепотомствогинулощеув иглядіікриабовстадіїличинок,якітількивиклюнулисязікри.

НавітьуXVIIст.,колидлярозмноженнярибиідлявирощуваннямолоді обл аднувалиспеціальніставкиіпроводиливідбірнайкращоїрибинаплем'я,рядгос подарствзалишалисябезприплодуінодідекількароківпідряд.

УXVIIст.ставковегосподарствоЗахідноїЄвропиприйшловзанепад.Багат оставківбулоспущеноїїхднобуловикористанопідзасівиполівтавипасихудоби .Такийзанепадрибництвабувспровокованийрізкимзниженнямціннапродукт итваринництватапромисловогорибальства.

Середньовічніформиведенняставковогогосподарствазтривалимтерміно м вирощування риби, виснаження ставків без вживаннямеліоративнихзаходівзатримувализниженнясобіварто стіпродукції.Внаслідокчогоставковегосподарствоневитримувалоконкуренц іїзсільськимгосподарствоміпромисловимрибальствомвріках,озерах,морях.

ДопочаткудругоїполовиниXIXст.булодосягнутозначнепокращеннятех нікирибництва:поліпшилосьстадовиробниківзарахунокшвидкозростаючихп орідкоропу;термінвирощуваннярибискоротивсядо3-хроків;введенолітуванняставків,щозабезпечилопідвищенняїхпродуктивнос ті.Такіпокращаннязробилиможливимобновленняіподальшийрозвитокставк овогогосподарства.

УсерединіXIXст.починаєз'являтисяінтересдоставковогогосподарстваів Росії.Ужурналі"Вісник"за1856рікпрофесорУсовписав:"Россиярыбойбогата, большойнуждывнейнет,нотольковнемногихблагословенных местностях рыба составляет часть народногопродовольствия.ВсреднейжеРоссиикрестьяни нпобольшейчастипитаетсяпустымищамисзабелкой,кашейсмолоком,хлебом даквасом,мясожеедяттолькопопраздникам.Ввестирыбувовсеобщееупотреб лениебылобыистиннымблагодеяниемдлякрестьянина,неутомимымтрудомс нискивающегосебенасущныйхлеб...".

Якбачимо,нетількизаіснуючиминедалекимизгадкаминашихдідів,айзана явністюпокинутих,занедбаних,алеколисьпроцвітаючихставковихгосподарст вмимаємопрактичнепідтвердженняактуальностіцьогопитання.

Однакнадіїкращихлюдейтогочасущодорозвиткурибництватазабезпече ннясвіжоюрибоюнаселення,надіїнагодуватикожногоселяниназалишилисям ріями,ікоропдалістолупоміщикайфабрикантанепішов.

Лишенапочатку XX ст.великіземлевласникита орендаторизайнялисяро звиткомставковогогосподарства.Івжепередпочаткомімперіалістичноївійнив царськійРосіїнараховувалосяблизько25тис.гатакихставків.Більшаїхчастина знаходиласявзахіднійРосії,врайонах,депісляімперіалістичноївійниз'явилис яновідержави–Польща,Литва,Латвія,

Естонія.АвмежахкордонівколишньогоРадянськогоСоюзуставковегосподарствознайшлосвійрозвитоклишевУкраїнітавБілорусії[5,с.8].

Такимчином,поступовонабравшиширокихмасштабів,системарибногогосподарствапотребувалацентралізованогокерівництваторганізації,взв’язкузчимвиникланеобхідністьвдержавномууправліннійформуванніправовоїбазивційгалузі.

Короткийоглядтааналізосновнихзаконодавчихдокументівщодоврегулюваннярибальства,якібулиприйнятінатойперіодісталифундаментомсучасногозаконодавства.

Так,9грудня1918р.РозпорядженнямРобітничоготаСелянськогоУрядуРСФСРбулостворенаГоловнеуправліннязрибальстватарибноїПромисловості.

ДекретомРадиНародних Комісарів"ПрореорганізаціюГоловногоуправліннязрибальстватарибноїпромисловостівРосіїтайогоорганівнамісцях"від26лютого1920р.,якимнаданіУправліннюповноваженнятапоставлені перед ним завдання були поповнені та розширені,проголошувалось,щозавданнямиУправлінняє"общееведованиеираспоряжениевсемипромысловымирыбохозяйственнымиугодьямивпределахтерриторииРеспубликисовсеми ихспециальнымиоборудованиями..;организацияиведениерыболовногохозяйства,включаядобычу ипромысловую обработку рыбыиеёпродукты вобщегосударственномасштабе,всестороннееразвитие иусовершенствованиеэтогохозяйстваворганизационномитехническомотношенияхииспользованиеегопродуктов;снабжениевустановленномпорядкепредметамирыбопромыслового исудоходногоснаряженияитехническойодеждойвсехрыбопромысловыхпредприятийРеспублики,атакжеихрабочих и ловцов;искусственное рыборазведение иакклиматизация объектоврыболовствав промысловыхугодьях;обследованиесостояниярыболовнойпромышленностивнутристраныизаграницей;наблюдениезаправильнымприменениемдействующихзаконовиправительственныхраспоряженийвобластирыболовстваирыбоводства;принятиевсехвообщемер,вызываемыхинтересамирыбногохозяйствастраны;выработкатвердыхценнарыбуирыбныепродукты...”.

Впершеназаконодавчомурівнібулоурегульованотакепитання,якзалученнянаукидорозвиткурибноїпромисловості.Пункт"е"зазначеногоДекретупроголошував,щооднимиіззавдань Управління є також:"Организацияновыхиобъединениесуществующихнаучно-прикладныхучрежденийвобластипромысловогорыболовства,как-то:лабораторий,обществ,опытныхстанций,заводовиподобныхучрежденийэтогорода".

Такимчином,початоквформуванніправовоїбазищодоврегулюваннярибальстватарибництвавкраїнібулопокладено.

Зчасомбільшеувагисталоприділятисяправоохоронниммоментамурибопромисловійгалузі.У1935р.взаконодавчихактахУрядуСРСР

з’явилисятакіновітерміни,як"рибогосподарськіводойми","охоронатавідтворенняр ибнихзапасів","правиларегулюваннярибальства","квитокнапромисел","органирибопромисловогонагляду","адміністративнийштраф"таінші.ПостановоюРадиНародних КомісарівСРСР"Прорегулюваннярибальстваохоронурибнихзапасів"від25вересня1935р.завідуванняводоймамизагальносоюзногозначення(врибогосподарськомувідношенні),регулюваннявнихрибальства,наглядзаним,атакожпроведеннязаходівщодовідтвореннятаохоронирибнихзапасівбулопокладеноНароднийКомісаріатхарчовоїпромисловості(вскладіГоловрибводу).

Уподальшомуосновнівимогидоорганізаціїрибноїловлі,порядкузбереженнятавідтвореннярибнихзапасівнатериторіїРадянськогоСоюзубулизакріпленівПоложенніпроохоронурибнихзапасівіпрорегулюваннярибальствавводоймахСРСР,затвердженомувжеМіністерствомрибногогосподарстваСРСРтапостановоюРадиМіністрівСРСРвід15вересня1958р.,зподальшимидоповненнямитазмінами.Цеположеннядіяломайже30років.

Окрімположеньтаправиліснувавцілийрядпідвідомчихактів-інструкцій,листів,вказівок,розпоряджень.

У60-хрокахминулогостоліттяврезультатіактивногорозвиткупромисловостівдержавівиникланеобхідністьубільшпосиленомузахистіводнихоб’єктів-річок,озер,морів,яксередовищапомешканняриби,відзабрудненняпромисловими,побутовимитаіншимистічнимиводами.Зцієюметою22квітня1960р.РадоюМіністрівСРСРбуловиданопостанову"ПрозаходипоупорядкуваннювикористанняіпосиленнюохороніводнихресурсівСРСР".

Ав1974р.вийшовУказПрезидіїВерховноїРадиСРСР"Пропосиленнявідповідальностізазабрудненняморяречовинами,шкідливимидляздоров’ялюдейтадляживихресурсівморя",якимбуливизначенізатакіпорушеннянетількиштрафи,айкримінальнавідповідальністьувиглядіпозбавленняволі.

ДлядосягненнянайбільшраціональноговикористаннярибнихзапасівнатериторіїСРСР13травня1976р.ПостановоюРадиМіністрівСРСРбулозапровадженоліцензійнийпорядокловуціннихпорідриби.А31січня1976р.наказомМіністерстварибногогосподарства№62булозатвердженоТиповеположеннящопорядоквиловурибиціннихпорідзаліцензіями,згіднозякимліцензійний,тобтозаплату,виловціннихпорідрибипроводивсявокремихводоймахабоїхділянкахзарекомендацієюнауковихзакладівізазгодоюГоловрибводу,виходячиізстанурибнихзапасівціннихоб’єктіврибальства,виловякихгромадянамбувзаборонений Правиламирибальства.

Промиселморськихссавцівздійснювавсянапідставіспеціальних Правил,якізметоюохоронизаборонялидобуванняморськихзвірів

окремихвидівабовпевнихмісцях.Наприклад,Правилами,затвердженимиМіністерствомрибногогосподарстваСРСР11червня1975р.,булозабороненодобуваннядельфініввАзовсько-Чорноморськомубасейні.Увсіхіншихвипадкахдобуванняморськихссавцівздійснювалосьлишепринаявностідозвільнихквитків,яківидавалисяорганамирибоохорони.

У1966р.буловстановленопорядокдобуванняморськихрослинтаводнихбезхребетних.ЗгідноіззатвердженимиМіністерствомрибногогосподарстваСРСР17січня1966р.Правиламипромислуморськихрослинтаводнихбезхребетних,добуванняостанніхдозволялосяяквпорядкупромисловоголову,таківпорядкулюбительськоготаспортивноголову,аленаспеціальновиділенихдляцьогоорганамирибоохорониділянкахізаспеціальнимидозволами(видаєтьсяпромисловийквиток).

БезпосередньонатериторіїУкраїнськоїРСРнатойчасдодатковокрімсоюзнихзаконодавчихактівдіяли:Правилавикористанняводойм,наданихколгоспам,радгоспамтаіншимсільськогосподарськимпідприємствам,Правилакористуваннябереговоюсмугоюрибогосподарськихводоймдляпотребрибальства,затвердженіпостановоюРадиМіністрівУРСРвід23березня1959р.(вредакціїпостановиРадиМіністрівУРСРвід21червня1953р.),атакожПравилалюбительськоготаспортивногорибальстваувнутрішніхводоймах,затвердженінаказомУкррибводвід9січня1984р.таПравилазмаганьзриболовногоспортувУРСР,затвердженіФедерацієюриболовногоспортуДержкомспортуУРСР25лютого1987р.таінші.

Впершепоняття"любительськоготаспортивногорибальства"булозапровадженов1958р.увищезгаданомуПоложенніпроохоронурибнихзапасівіпрорегулюваннярибальствавводоймахСРСР,такякупопереднійпостановіРадиНароднихКомісарівСРСР1935рокупротакийвидрибальствабулопідміченолишеоднимреченням:"Ловрыбыдляличногопотребленияразрешают всем трудящимся во всех водоемах, заисключениемзапретныхмест,питомниковипрудовыхрыбныххозяйств,ссоблюдениемправил,установленныхорганамирегулированиярыболовства".

1тількиу1982р.наказомМіністерстварибногогосподарстваСРСР№139булозатвердженоПоложенняпролюбительськетаспортивнерибальство,згідноякоголюбительськийтаспортивнийловрибиідобуванняіншихводнихтваринтарослиндляособистогоспоживаннядозволявсявсімгромадянамбезоплатноувсіхводоймах,завиняткомзаповідників,ставковихтаіншихкультурнихрибнихгосподарств,здодержаннямвстановленихправилрибальстватаводокористуваннятаін.

Незалишилосяйпозаувагоюзаконодавчогопроцесузалученнягромадськостідоохоронирибнихзапасівдержави.Так,у1965р.наказомГоловногоуправліннязохоронирибних запасівта регулюваннюрибальствазатвердженоІнструкціюпроорганізаціютадіяльністьрад(штабів)громадськоїрибоохорониприбасейновихуправлінняхзохоронита

відтвореннярибнихзапасівірегулюваннярибальстватавпідвідомчихїмінспекціяхрибоохорони,відповіднодоякоїради(штаби)громадськоїрибоохоронистворювалисянасуспільнихзасадахзчисланайбільшактивнихгромадськихінспекторіврибоохоронизметоюкоординаціїгромадськості.

14квітня1972р.ГоловнимуправліннямзохоронирибнихзапасівтарегулюваннюрибальствабулозаснованоЦентральнурадугромадськоїрибоохорони,основнимизавданнямиякоїбули:"широкоепривлечениеобщественностикразработкемероприятийпоохранеивоспроизводствурыбныхзапасов;воспитаниенаселениявдухебережногоизаботливогоотношениякприроднымрыбнымзапасамстраны;активнаяпропагандамероприятийпоохране,воспроизводствурыбныхзапасовирегулированиюрыболовствапосредствомпечати,кино,телевидения,использованиясредстванагляднойинформациииидругихформит.д."[13,с.148].Управліннямбуловиданоряднаказівщодоорганізаціїтадіяльностігромадськоїрибоохорониінавітьбулостворено"Голубийпатруль"-об’єднанняпіонерівташколярів,любителівприроди,якідопомагалиохороняти тамножитирибнібагатстваукраїни.

25червня1980р.булоприйнятоЗаконСРСР"Проохоронутавикористання тваринногосвіту",який,якзазначеновпередмовіЗбірникадокументівпартіїта УрядуА.М.ГалеєвимтаМ.Л.Курок,схваленорадянськимнародомдляпокращанняроботипідприємств,установтаорганізацій,підвищенняїхвідповідальності завирішеннязадачщодоохоронинавколишньогоприродногосередовища,

Зпоявоюновоїсамостійноїдержави України"рибне"законодавствомайже повністюобновилося.

ПрийнятоновийЗаконУкраїни"Протваринний світ",запровадженонавсій територіїУкраїниведеннядержавногокадаструтваринногосвіту(ПостановаКабінетуМіністрівУкраїнивід15.11.1994р.№772),встановленоТимчасовийпорядокведеннярибногогосподарстваіздійсненнярибальства(ПостановаКабінетуМіністрівУкраїнивід28.09.1996р.№1192),введенонновийПорядокспрaвляння платизаспеціальневикористаннярибнихтаіншихводнихживихресурсівтаТимчасовінормативиплатизаспеціальневикористаннярибнихтаіншихводнихживихресурсів(ПостановаКабінетуМіністрівУкраїнивід5.09.1996р.№1073),затвердженотаксидляобчисленнярозмірувідшкодуванняшкоди,заподіяноївнаслідокнезаконногодобування(збирання)абознищенняпіннихвидіврибтаіншихоб’єктівводногопромислу(ПостановаКабінетуМіністрівУкраїнивід28.01.1994р.№41),наказомМінекобезпекиУкраїнитаМінрибгоспуУкраїнивід6.06.1995р.№53/69затвердженоІнструкціюпропорядокустановленнятарозподілулімітів використання живих об’єктів рибного господарствазагальнодержавногозначенняівидачудозволівнаїхспеціальне

використання,анаказомМінрибгоспуУкраїнивід30.10.1995р.№186-
Інструкціюпропорядокконтролюзавилученням,обліком,зберіганням,здачею
,звітністю,реалізацієюрибитаіншихводнихживихресурсів.

Навідмінувідпопередніхсоюзнихположеньтаінструкцій щодорегулюва
ннярибальстваохоронирибнихзапасів,вукраїнськомучинномузаконодавст
вірозширенотермінологіюзцьогопитання,більшконкретизованотакіпоняттяя
к"рибнегосподарство","рибальство","рибництво","ліміти""квота"таінші.

ЯкщоранішепоняттяЗ"рибальство"розкривалосялишевЗаконіСРСР"Про
охоронутавикористаннятваринногосвіту"якпромисловийвиловриби,добува
нняводнихбезхребетнихтаморськихссавців,атакожлюбительськетаспортивн
ерибальство(ст.13),яківсучасномуЗаконіУкраїни"Протваринний світ",тоТим
часовийпорядокведеннярибногогосподарстварозкриваєпоняття"промислов
ерибальство"вжеяк"видспеціальноговикористанняводнихживихресурсів,які
перебуваютьустаніприродноїволі,шляхомїхвилучення(вилову,добування,зб
ирання)ізприродногосередовищазметоюзадоволенняпотребнаселенняінаро
дногогосподарства".А"водніживіресурси",згідноцьогожТимчасовогопорядк
у,визначенояксукупністьводнихорганізмів,життяякихнеможливебезперебув
анняуводі,ідоякихналежать:прісноводні,морські,анадромнірибинавсіхстаді
яхрозвитку;круглороті;воднібезхребетні,утомучислімолюскиголовоногі,че
ревоногі,двостулкові;ракоподібні,черв'яки,голкошкірі,губки,наземнібезхре
бетніуводнійстадіїрозвитку,іншіводнітварини;водорості,вищіводніросли ни;
живіоб’єктирибногогосподарстваіншіживіресурси,яківикористовуютьсяв
процесіведеннярибногогосподарстваіздійсненнярибальстваіт.д.

Такимчином,аналізуючивикладенетазоглядунасучасність,просталюдсь
капотребавдобуванніїжі–
рибальство,пройшовшикрізьвіки,перетворилисянагроміздку,алещенеостато
чновпорядкованусистемусуспільнихвідносинугалузіохорони,використання
тавідтвореннятакогооб’єктутваринногосвітуякводніживіресурси.

В2000роціпостановоюКабінетуМіністрівстворено Державнийдепартам
ентрибногогосподарства.Дойогоструктуриувійшові Головрибводу.Цеорганр
ибоохорони,щовключаєвсебештатдержавнихінспекторів,Іхтіологічнуслужб
у,службуфлотутатранспорту.Цейорганздійснюємоніторингстануводнихжив
ихресурсів,регулюєвилов,здійснюєохоронутавідтворенняживихресурсів.Щ
овключаєоперативнерегулюванняпромислу,контрользаобсягамивиловууме
жахвиділенихквот,видачутавилученнядозвільнихдокументівукористувачів.
Фахівціцієїслужбиведутьконтрользавідтвореннямводнихживихресурсівури
богосподарськихводоймахкраїни,відповідаютьзавиготовленнятавстановлен
няштучнихгніздлянерестуриби,охороняютьзимувальніями,шляхинерестов
оїміграціїтанерестовища,контролюютьсвоєчаснузміну

районіввилову,замінузнарядьловутощо.

НайбільшпріоритетнимидляУкраїнипроблемамиводнихживихбіологічних ихресурсівєнаступнішість:

1.Хімічнезабруднення,щовиявляєтьсяупогіршенніякостіповерхневих і підземних вод, змінах в біорізноманітті водних,навколоводнихіназемнихбіоресурсів,виснаженнірибних ихресурсівізниженнівидовогорізноманіття,змініареалівіснування,порушенні репродуктивнихіповедінковихфункційуводнихорганізмів,змініструктури угрупованьтазниженніімунітетуводнихорганізмів;

2.Змінаівтратаекосистемабоекотопівізниженняжиттєздатностібіоресурсівурезультатізабрудненняіхвороб,щовиявляєтьсяузначнихзмінахстануводнихіназемнихекосистем,атакожвидовогоскладурослиннихітваринних організмів,високомувідсоткупаразитарноїзараженостігідробіонтів,акумуляціїіворганізмахгідробіонтівіназемнихтваринірослинахшкідливихдомішокантропогенногопоходження;

3.Змінагідрологічногорежимуповерхневихвод,пов'язаназмеліоративною діяльністюуверхнійчастинібасейну,зарегульованістюстокумалихісередніх річок,будівництвомкаскадуДніпровськихводосховищ,атакожзбудівництвомканалівдляперекиданнячастинистоку;

4.Евтрофікація,якаєнаслідкомнадходженняуводніоб’єктірічкиДніпрозначнихобсягіворганічнихібіогеннихречовин,зарегульованостістоку,наявністімілководнихділянокукаскадіДніпровськихводосховищтощо,щовиявляється упогіршенніякостіводиводнихоб'єктіввнаслідокінтенсивного"цвітіння"водоростей,узмініокислювально-відновногопотенціалу,узмінахуструктуріфункціяхводнихекосистем,узмінівидовогоскладуіпродуктивностіаборигеннихвидівриб;

5. Затопленняіпідтопленнятериторій,якевідбуваєтьсявнаслідокзамулюванняруселрічок,руйнуваннязаплавнихділянок,вирубкилісів,змінігідрологічногорежиму,підвищеннярівняґрунтовихіповерхневихвод,поверхневогостокузтериторіїбасейну,тавиявляєтьсявзбільшенніплощітериторій,якізатоплюютьсяіпідтоплюються,уруйнуванні(зміні)природногосередовищамешканняназемнихінавколоводнихвидівтваринірослин,удодатковомузабрудненні(бактеріальному,хімічномутощо)воднихоб'єктівзарахунокзмивузтериторій,щозатоплюються,змінібіотопівтадеградації(зміні)ареалівіснуваннярослинтварин;

6. Забрудненнярадіонуклідами,пов'язанезнаслідкамиаваріїнаЧорнобильськійАЕС,наявністюзначнихплощубасейніДніпра,забрудненихцезіємістронцієм,атакожнадходженнямрадіонуклідівздифузнимстокоміскидамишахтнихводівідходівгірськихробітзтериторіївідвалівурановихшахтізбагачувальнихпідприємствубасейнінижньогоДніпра,викидамизоб'єктіврозміщеннярадіоактивнихвідходівіджереліонізуючоговипромінювання,щовиявляєтьсяунегативномувпливі

наздоров'ялюдинитаекосистеми(виникненнімутагеннихефектів,руйнуванніімуннихсистемживихорганізмів,загибеліживихорганізмівізмінічисельностіпопуляцій).

ДляподоланняцихпроблемвосновіприйнятоївУкраїніконцепціїохоронитараціональноговикористанняводнихживихресурсівлежитьсистемалімітуванняїхвилову.Лімітинавикористанняводнихживихресурсіввстановлюютьсяяквідповіднозобґрунтуваннямибіологічногостануводнихживихресурсівтаантропогенноговпливу.Біологічніобґрунтуваннятапроектилімітівмаютьправороз роблятинауковіустанови,організації,компетентні юридичні особи, а також органи рибоохоронниДержрибагентства.Урегіоніпівнічно-західноїчастиниЧорногоморяцимироботамизаймаютьсявідомчінауковіорганізаціїУкрДержрибгоспу:ПівденНІРОтауправліннярибоохорони.Міністерствоекологіїтаприроднихресурсів України тільки розглядає та затверджує зібрані та узагальнені Департаментом рибного господарства біологічні обґрунтування та проектилімітів.

ПИТАННЯДЛЯСАМОКОНТРОЛЮ

1. Значенняводних живих ресурсів.
2. Використанняводних живих ресурсів.
3. Дативизначенняосновамрибоохоронитарибогосподарськогозаконодавстваірозкритизавданнятаметуцієїдисципліни.
4. Історичнийрозвитокрибоохорони.
5. Проблемиводнихбіологічнихресурсівташляхиїхподолання.

2ОХОРОНАРИБОГОСПОДАРСЬКИХВОДОЙМВІДЗА БРУДНЕННЯТАІНШИХШКІДЛИВИХВПЛИВІВ

Вимогидоскладуівластивостейводитазаходизохороніводнихресурсівре гламентуютьсяЗакономУкраїни"Проохоронунавколишньогоприродногосер едовища"(1264-12),ВоднимкодексомУкраїни(213/95-ВР)іприйнятиминаїхосновінормативнимидокументами.Уразіодночасногов икористанняводногооб'єктаабойогоділянокдлядекількохвидівводокористув аннясліджспиратисянабільшжорстківимогидоякостіводи.

Вимогидоохороніводнихресурсів,включенідодержавнихстандартівівід омчихнормативнихдокументів,повиннівідповідатиположеннямсанітарно-гігієнічнихправилінорм,аякістьводиводнихоб'єктів-встановленимдлянихгігієнічнимнормативам.

Вмістшкідливихречовинуводіводнихоб'єктівгосподарсько-питногоікультурно-побутовоговодокористуваннянеповиненперевищуватиїхграничнодопустим ихконцентрацій(ГДК).

Припроектуванніібудівництвіпромисловихікомунальнихоб'єктівповин нопередбачатисьмаксимальневикористаннямаловідходнихібезвідходнихтех нологій,системповторногоізворотноговодопостачання.

Відведеннястічнихводуводніоб'єктиздійснюєтьсянапідставідозволунас пеціальневодокористування,щовидаєтьсяорганамиМінекобезпекиУкраїнипі сляузгодженнязорганамиіустановамидержавногосанітарногонагляду.Умов иводовідведеннярегламентуютьсяводнимзаконодавствомісанітарно-гігієнічниминормамиіправилами.Скиданнястічнихводуводоймищенеповин нопогіршуватиякостіводивмісцяхводокористування.

Забороняєтьсяпроектуватискиданняуводніоб'єкти:

- стічнихвод,щомістятьречовиниабопродуктиїхтрансформаціїуводі,дляякихн евстановленоГДКабоОДР,атакожречовини,дляякихвідсутніметодианалітич ногоконтролю;
- стічнихвод,щомістятьзбудниківінфекційнихзахворюваньзіндексомлактозоп озитивнихкишковихпаличокбільше1000в1дм^{3}таіндексомколі-фагабільше1000БОЕ/дм^3;
- стічнихводвмежахнаселеногопункту;припогодженні,яквиняток,скиданнясті чнихводвмежахнаселеного'пункту(привідповідномуобґрунтуванні)нормати внівимоги,встановленідоскладуівластивостейводиводнихоб'єктів,повинніст осуватисьсамихстічнихвод;
- стічних вод у водні об'єкти, що використовуються дляводогрязелікування,атакожвті,щознаходятьсявмежахокругівсані тарноїохороникурортів.

Зметоюохоронивод,щовикористовуютьсядлягосподарсько-питнихікультурно-оздоровчихцілей,встановлюютьсяокругизонисанітарної

охорони.їхрозміри,атакожкомплекснеобхіднихсанітарно-гігієнічнихзаходів.

Длязапобіганнязабрудненнюівиснаженнюводнихоб'єктівнаприбережних ділянкахрічокабоводоймищвстановлюютьсяводоохороннізони.Доскладу водоохоронноїзонивходять:зонаспрацюванняводосховищ,заплаварічки,над заплавнітераси,бровкикрутісхиликорінних берегів,атакожбалкитаяри,щобез посередньовпадаютьврічковудолину.

Умежахводоохоронних зонвиділяєтьсяприбережнатериторіясуворогооб меженнягосподарськоїдіяльності.

Джереламизабрудненняєоб'єкти,зякихздійснюєтьсяскиданняабоіншена дходженняуводніоб'єктишкідливихречовин,щопогіршуютьякістьповерхнев их вод,таобмежуютьїхвикористання,атакожнегативновпливаютьїїхстанднай береговихводнихоб'єктів.

Охоронаводнихоб'єктіввідзабрудненняздійснюєтьсязадопомогоюрегул юваннядіяльностіякстаціонарних,такііншихджерелзабруднення.

Основнимиджереламизабрудненняводоймслужатьпідприємствачорної та кольоровоїметалургії,хімічноїйнафтохімічноїпромисловості,це люлозно-паперової,легкоїпромисловості.Мікробнезабрудненняводвідбувається в результаті надходження у водойми патогеннихмікроорганізмів.Маємісцетакожтепловезабруднення водурезультатінадходженнятеплихстічнихвод.Речовини,щозабруднюютьво ди,умовноможнарозділитинакількагруп.Зафізичнимстаномвиділяютьнероз чинні,колоїднійрозчиннідомішки.Крімтого,забрудненнярозподіляютьсянам інеральні,органічні,бактеріальнійбіологічні.

Ступіньнебезпекизносу пестицидів у період обробкисільськогосподарськихугідьзале житьвідспособузастосуванняйформипрепарату.Приназемнійобробцінебезп еказабрудненняводоймменше.Приавіаобробціпрепаратможерозноситисьпо токамиповітрянасотніметрівіосаджуватисьнанеопрацьованійтериторіїйпове рхніводойм.

Наростаютьпроцесидеградаціїповерхневихводнихоб'єктівзарахунокск иданьунихзабрудненихстічнихводпідприємствамийоб'єктамижитлово-комунальногогосподарства,нафтохімічної,нафтової,газової,вугільної,м'ясно ї,лісової,деревообробноїйцелюлозно-паперовоїпромисловості, а також чорної й кольорової металургії, зборуколекторно-дренажнихводзізрошуванихземель,забрудненихсхімікатамитапестицидами.

Триваєвиснаженняводнихресурсіврікпідвпливомгосподарськоїдіяльно сті.Практичновичерпаніможливостібезповоротноговодовідбору.Неблагопо лучнимєстанмалихрік,особливовзонахвеликихпромисловихцентрів.Значни йзбитокмалимрікамнадаєтьсявсільськіймісцевостічерезпорушенняособлив огорежимугосподарськоїдіяльностіуводоохоронних зонахіприбережнихзах иснихсмугах,призводитьдозабрудненнярік,а

такожзмивуґрунтуврезультатіводноїерозії.

Зростаєзабрудненняпідземнихвод,щовикористовуютьсядляводопостачання.

Черезпідвищенезабрудненнявододжерелтехнологіїобробкиводи,щотрадиційнозастосовуються,вбільшостівипадківнедостатньоефективні.Наефективністьводопідготовкинегативновпливаєдефіцитреагентів і низький рівень оснащеності водопровідних станцій,автоматикоюйприладамиконтролю.Положенняпогіршуєтьсятим,що40%внутрішніхповерхоньтрубопроводівураженікорозією,покритііржею,отже,притранспортуванніякістьводидодатковопогіршується.

Кисневеголодуванняякфакторзабрудненняводойм.Яквідомо,круговоротводискладаєтьсяздекількохстадій:випару,утворенняхмар,випаданнядощу,стокувструмкийрікийзновувипару.Насвоємушляхуводасамаздатнаочищатисявідзабруднень,щопопадаютьвнеї,-продуктівгниттяорганічнихречовин,розчиненихгазівімінеральнихречовин,зваженоготвердогоматеріалу.

Умісцяхвеликогоскупченнялюдейітваринприродноїчистоїводизвичайноневистачає,особливоякщоїївикористовуютьдлязборунечистотіпереносуїхподалівіднаселенихпунктів.Якщонечистотуґрунтпопадаєнебагато,ґрунтовіорганізмипереробляютьїх,занововикористовуючиживильніречовини,івсусідніводотокипросочуєтьсявжечиставода.Алеякщонечистотипопадаютьвідразууводу,вонигниють,інаїхнєокислюваннявитрачаєтьсякисень.Створюєтьсятакзванабіохімічнапотребавкисні(БПК).Чимвищеця потреба,тимменшекиснюзалишаєтьсяуводідляживихмікроорганізмів,особливодлярибіводоростей.Іноді черезнедоліккиснюгиневсеживе.Водастаєбіологічномертвою-унійзалишаютьсятількианаеробнібактерії;вонипроцвітаютьбезкиснюйупроцесісвоєїжиттєдіяльностівиділяютьсірководень.Ібезтогобезжиттєваводастаєзовсімнепридатноюдлялюдиниітварин.Подібнеможевідбутисяйпринадлишкууводітакихречовин,якнітратийфосфати;вонипопадаютьуводуізсільськогосподарськихдобривнаполяхабозістічнихвод,забрудненихмиючимизасобами.Цібіогенніречовинистимулюютьрістводоростей,якіпочинаютьспоживатибагатокисню,аколийогостаєнедостатньо,вонигинуть.Уприродних умовахозеро,першніжзамулитисьізникнути,існуєблизько20тис.років.Надлишокбіогенних речовинприскорюєпроцесстаріння,абоінтрофікацію,ізменшуєстрокжиттяозера,Утеплійводікисеньгіршерозчиняється,ніжухолодній.Деякіпідприємства,особливоелектростанції,споживаютьвеличезнукількістьводинаохолодження.Нагріваводаскидаєтьсяназадурікийщебільшепорушуєбіологічнурівновагуводноїсистеми.Зниженийвмісткиснюперешкоджаєрозвиткуоднихживихвидівідаєперевагу іншим.Алецінові,теплолюбнівидитеждужестраждають,якті лькиприпиняєтьсяпідігрівводи.

Фактори,щоперешкоджаютьрозвиткуводнихекосистем.Біогенніречовинийтеплостаютьперешкодоюдлянормальногорозвиткупрісноводнихекологічнихсистемтількитоді,коливонипереванта жуютьцісистеми.Алевостаннірокинаекологічнісистемиспрямуваласьвеличезнакількістьабсолютночужорідних речовин,відякихвонинезнаютьзахисту.Пестициди,якізастосовуютьсявсільськомугосподарстві,металийхімікаліїізпромисловихстічнихводпроникливхарчовийланцюгводногосередовища,амиможемматинепередбаченінаслідки.

Стічніводи.Водовідвіднісистемийспорудження-цеодинзвидівінженерногоустаткуванняйблагоустроюнаселенихпунктів,житлових,суспільних і виробничих будинків, що забезпечують необхіднісанітарно-гігієнічніумовипраці,побутуйвідпочинкунаселення.Системиводовідведенняіочищенняскладаютьсязкомплексуустаткуваннямережіспоруд,призначенихдляприйомуйвидаленнязадопомогоютрубопроводупобутовихвиробничихіатмосфернихстічнихвод,атакождляїхочищенняйзнешкодженняпередскиданнямуводоймабоутилізацією.

Об'єктамиводовідведенняєбудинкирізногопризначення,атакожзновуспоруджувані,існуючійреконструйованіміста,селища,промисловіпідприємства,санітарно-курортнікомплекситощо.

Стічніводи-цеводи,використанінапобутові,виробничіабоіншіпотребиізабрудненірізнимидомішками,щозмінилиїхпервіснийхімічнийскладіфізичнівластивості,атакожводи,щостікаютьізтериторіїнаселенихпунктівіпромисловихпідприємстврезультатівипаданняатмосфернихопадівабопопиваннявулиць.

Залежновідпоходженнявидуйсполукистічніводипідрозділяютьсянатриосновнікатегорії:

• побутові(відтуалетнихкімнат,душових,кухонь,лазень,пралень,їдальнь,лікарень;вонинадходятьвіджитловихісуспільнихбудинків,атакожвідпобутовихприміщеньіпромисловихпідприємств);

• виробничі(води,використанівтехнологічнихпроцесах,якіневідповідаютьбільшевимогамякості;доцієїкатегоріїводвідносятьводи,відкачанінаповерхнюземліпривидобуткукориснихкопалин);

• атмосферні(дощовійпоталі;водивідполивувулиць,відфонтанівідренажів).

Упрактицівикористовуєтьсятакожпоняттяміськихстічнихвод,якіявляютьсобоюсумішпобутовихівиробничихстічнихвод.Побутові,виробничійатмосферністічніводивидаляютьсяякспільно,такіроздільно.Найбільшширокепоширенняодержализагальносплавнійроздільнісистемиводовідведення.Призагальносплавнійсистемівсітрикатегоріїстічнихводвидаляютьсяоднієюзагальноюмережеютрубіканалівзамежіміськоїтериторіїнаочисніспорудження.Роздільнісистемискладаютьсяздекількохмережтрубіканалів:воднійзнихвидаляютьсядощовійнезабрудненівиробничістічніводи,аіншоюабодекількомамережами-

побутовійзабрудненівиробничістічніводи.

Стічніводи-
цескладнігетерогеннісуміші,щомістятьдомішкиорганічногоймінеральногоп
оходження,якіперебуваютьунерозчиненому,колоїдномуйрозчиненомустані.
Ступіньзабрудненнястічнихводоцінюєтьсяконцентрацією,тобтомасоюдомі
шокводиниціоб'ємумг/лабог/м^3. Сполука стічних вод регулярно
аналізується. Проводятьсясанітарно-
хімічніаналізизвизначеннявеличини ХПК
(загальнаконцентраціяорганічнихречовин);БПК(концентраціяоргані
чнихсполук,щоокисляютьсябіологічнимшляхом);концентраціязваженихреч
овин;активної реакції середовища;інтенсивності
фарбування;ступенямінералізації;концентраціїбіогеннихелементів(а
зоту,фосфору,калію)іін.Найбільшскладнізасполукоюстічніводипромислови
хпідприємств.Наформуваннявиробничихстічнихводвпливаєвидсировини,щ
опереробляється,технологічнийпроцесвиробництва,реагенти,
щозастосовані,проміжнівиробийпродукти,сполукавихідноїводи,місц
евіумовийін.Дляроздробкираціональноїсхемиводовідведенняйоцінкиможлив
остіповторноговикористаннястічнихводвивчаєтьсясполукайрежимводовідв
еденняне тільки
загальногостокупромисловогопідприємства,алетакожстічнихводвідо
кремихцехівіапаратів.

Крім визначення основних санітарно-хімічних показників
увиробничихстічнихводахвизначаютьсяконцентраціїспецифічн
ихкомпонентів,вміст яких визначається
технологічнимрегламентомвиробництвай
номенклатуроюзастосовуваних речовин.
Оскількивиробничістічніводиявляютьсобоюнайбільшунебезпе
кудляводойм,мирозглянемоїхбільшдокладно.

Виробничістічніводиділятьсянадвіосновнікатегорії:забрудненійнезабр
уднені(умовночисті).

Забрудненівиробничістічніводипідрозділяютьнатригрупи.

1.
Забрудненіпереважномінеральнимидомішками(підприємстваме
талургійної,машинобудівної,рудо-
івуглевидобувноїпромисловості;заводизвиробництвакислот,будівельнихви
робівіматеріалів,мінеральнихдобривіін.)

2.
Забрудненіпереважноорганічнимидомішками(підприємствам'яс
ної,рибної, молочної, харчової, целюлозно-
паперової,мікробіологічної,хімічноїпромисловості;заводизвиробництвакау
чуку,пластмасіін.)

3. Забруднені мінеральними й органічними
домішками(підприємстванафтовидобувної,нафтопереробної,те
кстильної,легкої,фармацевтичноїпромисловості;заводизвиробництвацукру,
консервів,продуктіворганічногосинтезуйін.).

Крімвищевказаних3групзабрудненихвиробничихстічнихводмаємісцес

киданнянагрітихводуводойму,щоєпричиноютакзванихтепловихзабруднень.

Виробничістічніводиможутьвідрізнятисязаконцентрацією забруднюючихречовин,заступенемагресивностітощо.Сполукавиробничихстічнихводколиваєтьсявзначнихмежах,шовикликаєнеобхідністьретельногообґрунтування виборунадійногойефективногометоду очищення в кожному конкретному випадку.

Одержаннярозрахунковихпараметрівітехнологічнихрегламентівобробкистічнихводіосадувимагаютьдоситьтривалихнауковихдослідженьяк у лабораторних,такінаповиробничихумовах.

Кількість виробничих стічних вод визначається залежно відпродуктивностіпідприємствазаукрупненими нормамиводоспоживанняйводовідведеннядлярізнихгалузейпромисловості.Нормаводоспоживання-
цедоцільнакількістьводи,щонеобхіднадлявиробничогопроцесу,встановленанапідставінауковообґрунтованогорозрахункуабопередовогодосвіду.Вукрупненунормуводоспоживаннявходятьвсівитративодинапідприємстві.Нормативитративиробничихстічнихводзастосовуютьприпроектуванніновихіреконструкціїдіючихсистемводовідведенняпромисловихпідприємств.Укрупненінормидозволяютьдатиоцінкураціональностівикористанняводинабудь-якомудіючомупідприємстві.

Ускладіінженернихкомунікаційпромислового підприємства,якправилоєкількаводовідвіднихмереж.Незабрудненінагрітістічніводинадходятьнаохолоджувальніустановки(бризкальнібасейни,градирні,охолоджувальніпінки),апотімвертаютьсявсистемуоборотноговодопостачання.

Забрудненістічніводинадходятьнаочисніспорудження,апісляочищення частинаобробленихстічнихводподаєтьсявсистемуоборотноговодопостачання втіцехи,деїїсполуказадовольняєнормативнимвимогам.

Ефективністьвикористанняводинапромисловихпідприємствахоцінюєтьсятакимипоказниками,якщокількістьвикористаноїоборотноїводи,коефіцієнтомїївикористанняйвідсоткомїївтрат.Дляпромисловихпідприємствскладаєтьсябалансводи,щовключаєвитратинарізнівидивтрат,скиданняйдодаваннявитрат,якікомпенсують,водивсистему.

Проектуванняновихіреконструйованихсистемводовідведеннянаселених пунктівіпромисловихпідприємствповиннездійснюватисянаосновізатверджених установленомупорядкусхемрозвиткуйрозміщеннягалузінародногогосподарства,галузейпромисловостійсхемрозвиткуйрозміщенняпродуктивних силвекономічнихрайонах.Привиборісистемісхемводовідведенняповиннавраховуватисятехнічна,економічнайсанітарнаоцінкиіснуючихмережіспоруджень,передбачатисяможливістьінтенсифікаціїїхньоїроботи.

Привиборісистемийсхемиводовідведенняпромисловихпідприємствнеобхідновраховувати:

1) вимогидоякостіводи,щовикористовуєтьсяврізнихтехнологічних процесах;

2)кількість,сполукайвластивостістічнихводокремихвиробничихцехівіпідприємствавцілому,атакожрежимиводовідведення;3)можливістьскороченнякількостізабрудненихвиробничихстічнихводшляхомраціоналізаціїтехнологічнихпроцесіввиробництва;

4) можливістьповторноговикористаннявиробничихстічнихводусистеміоборотноговодопостачанняабодлятехнологічнихпотребіншоговиробництва,деприпустимозастосовувативодибільшенизькоїякості;

5) доцільністьвитягуівикористанняречовин,щомістятьсявстічнихводах;

6) можливістьідоцільністьспільноговідведенняйочищеннястічнихводдекількохблизькорозташованихпромисловихпідприємств,атакожможливість комплексного рішення очищення стічних водпромисловихпідприємствінаселенихпунктів;

7) можливістьвикористаннявтехнологічномупроцесіочищенихпобутовихстічнихвод;

8) можливістьідоцільністьвикористанняпобутовихівиробничихстічнихводдлязрошеннясільськогосподарськихітехнічнихкультур;

9) доцільністьлокальногоочищеннястічнихводокремихцехівпідприємства;

10) здатністьдосамоочищення,водойми,умовискиданнявнеїстічнихводінеобхіднийступіньїхньогоочищення;

11) доцільністьзастосуваннятогоабоіншогометодуочищення.Привариантномупроектуванніводовідвіднихсистеміочисних спорудженьнапідставітехніко-економічнихпоказниківприймаєтьсяоптимальнийваріант.

Наслідкипопаданнястічнихводуводойми.Урезультатіскиданнястічних вод змінюються фізичні властивості води (підвищуєтьсятемпература,зменшуєтьсяпрозорість,з'являютьсяфарбування,присмаки);наповерхніводоймиз'являютьсяплаваючіречовини,ана дніутворитьсяосад;змінюєтьсяхімічнийскладводи(збільшуєтьсязмісторганічнихінеорганічнихречовин,з'являютьсятоксичніречовини,зменшуєтьсявміст кисню,змінюєтьсяактивнареакціясередовищайін.);змінюєтьсяякіснайкількіснабактеріальнасполука,з'являютьсяхвороботворнібактерії.Забрудненіводоймистаютьнепридатнимидляпитного,ачастойдлятехнічноговодопостачання;втрачаютьрибогосподарськезначеннятощо.

Загальніумовивипускустічнихводбудь-якоїкатегоріївповерхневіводоймивизначаютьсяїхньоюнародногосподарськоюзначимістюйхарактеромводокористування.Післявипускустічнихводдопу

скаєтьсядеякепогіршенняякостіводиуводоймах,однакценеповиннопомітнов ідбиватисянайогожиттіінаможливостіподальшоговикористанняводоймиякд жерелаводопостачаннядлякультурнихіспортивнихзаходів,рибогосподарськ ихцілей.

Спостереженнязавиконаннямумовспускувиробничихстічнихводу

водойми здійснюється санітарно-епідеміологічними станціями йбасейновимикеруваннями.

Нормативиякостіводиводоймгосподарсько-питногойкультурно-побутовоговодокористуваннявстановлюютьякістьводидляводоймзадвомавидамиводокористування:допершоговидуналежатьділянкиводойм, використовувані як джерело для централізованого абонецентралізованогогосподарсько-питноговодопостачання,атакождляводопостачанняпідприємствхарчовоїпромисловості;додругоговиду-ділянкиводойм,щовикористовуютьдлякупання,спортуйвідпочинкунаселення,атакожперебуваютьумежінаселенихпунктів.

ВіднесенняводоймдотогоабоіншоговидуводокористуванняпроводитьсяорганамиДержавногосанітарногонаглядузурахуваннямперспективвикористанняводойм.

Наведенівправилахнормативиякостіводиуводоймахставлятьсядостовірів,щорозташованінапроточнихводоймахна1кмвищенайближчогозатечієюпунктуводокористування,ананепроточнихводоймахіводоймищах-ми1кмиобидвабокивідпунктуводокористування.

Великаувагаприділяєтьсяпитаннямпопередженняйусуненнязабрудненьприбережнихрайонівморів.Нормативиякостіморськоїводи,якіповиннібути забезпеченіприспускустічнихвод,ставляться дорайонуводокористуванняувідведенихмежахідостворівнавідстані300мубокивідцихмеж.Привикористанніприбережнихрайонівморівтаких,щоприймаютьвиробничістічніводи,вмістшкідливихречовиннеповиненперевищувати ГДК, установлене за санітарно-токсикологічним,загально-санітарнимйорганолептичнимпоказниками.Прицьомувимогидо спуску стічнихвод диференційованістосовно до характеруводокористування.Морерозглядаєтьсянеякджереловодопостачання,аяклікувально-оздоровчий,культурнопобутовийфактор.

Забруднюючіречовини,щонадходятьвріки,озера,водоймищайморявностьзначнізмінивсталийрежиміпорушуютьрівновагуводнихіекологічнихсистем.Урезультатіпроцесівперетвореннязабруднюючихречовин,щопротікають підвпливомприроднихфакторів,уводнихджерелахвідбуваєтьсяповнеабочастковевідновленняїхпервіснихвластивостей.Приньомуможутьутворюватисяторинніпродуктирозпадузабруднень,щонегативновпливаютьнаякістьводи.

Узв'язкузтим,щовстічнихводахпромисловихпідприємствможутьутримуватисяспецифічнізабруднення,їхспускуміськуводовідвіднумережуобмеженозарядомвимог.Виробничістічніводинеповинніпорушуватироботумережіспоруджень;впливатируйнуюченаматеріалтрубіелементиочисниххспоруджень;містити речовини,щоздатнізасмічуватимережіабоосідатинастінкахтруб;містити горючідомішкийрозчиненігазоподібніречовини,здатніутворювативибухонебезпечнісуміші;міститишкідливіречовини,щоперешкоджаютьбіологічному

очищеннюстічнихводабоскиданнюуводойму;матитемпературувище40С.Виробничістічніводи,якіневідповідаютьцимвимогам,необхіднопопередньоочиститиілишепісляцьогоскидативміськуводовідвіднумережу.

Забрудненуводуможнаочистити.Присприятливихумовахцевідбуваєтьсяприроднимшляхомупроцесіприродногокруговоротуводи.Алезабрудненимбасейнам(рікам,озерамтощо)длявідновленняпотрібнозначнобільшечасу.Щобприроднісистемизумілипідновитисянеобхідно,насамперед,припинитиподальшенадходженнявідходівуріки.Промисловівикидинетількизасмічують,алейотруюютьточніводи.Аефективністьдорогихпристосуваньдляочищеннятакихводпокищенедостатньовивчена.Незважаючинінащо,деякіміськігосподарствайпромисловіпідприємстваусещеволіютьскидативідходиусусіднірікийдоситьнеохочевідмовляютьсявідцьоготількитоді,коливодастаєзовсімнепридатноюабонавітьнебезпечною.

Усвоємунескінченномукругообігуводатозахоплюєйпереноситьбезлічрозчиненихабозваженихречовин,тоочищаєтьсявідних.Багатоздомішокуводіє природнимиіпопадаютьтудиразомздощемабогрунтовимиводами.Деяківідходивипливаютьштучностворенимишляхами-дренажнимиканавамиіканалізаційнимитрубами.Ціречовинизвичайнобільшеотрутні,алеїхскиданнялегшеконтролювати,ніжтих,якіпереносятьсявпроцесіприродногокруговоротуводи.Загальносвітовеводоспоживаннянагосподарськійпобутовіпотребистановитьприблизно9%сумарногостокузарік.Томунепрямеводоспоживаннягідроресурсіввикликаєнедостачупріснихводутихабоінших регіонахЗемноїкулі,таїхякісневиснаження.

У ріках і інших водоймах відбувається природний процессамоочищенняводи.Однаквін протікаєповільно.Покипромислово-побутовіскиданнябулиневеликі,рікисамісправлялисязними.У нашеіндустріальнестоліттяу зв'язку зрізкимзбільшенням відходівводоймивженесправляютьсязнастількизначнимзабрудненням.Виникланеобхідністьзнешкоджувати,очищатистічніводитаутилізуватиїх.

Очищеннястічнихвод– цеобробказметоюруйнуванняабовидаленнязнихшкідливихречовин.Звільненнястічнихводвідзабруднення-складневиробництво.Уньому,яківбудь-якомуіншомувиробництві,єсировина(стічніводи)іготовапродукція(очищена вода).

Методиочищеннястічнихводможнарозділитинамеханічні,хімічні,фізико-хімічнійбіологічні,колижвонизастосовуютьсяразом,тометодочищеннятазнешкодженнястічнихводназиваєтьсякомбінованим.Застосуваннятогоабоіншогометоду,укожномуконкретномувипадку,визначаєтьсяхарактеромзабрудненнятаступенемшкідливостідомішок.

Механічнийметод.Сутністьмеханічногометодуполягаєутому,щозістічнихводшляхомвідстоюваннятафільтраціївіддаляютьсямеханічні

домішки.Грубодисперснічасткизалежновідрозмірівфільтруютьрешітками,ситами,пісколовками,септиками,гноєзбирачамирізнихконструкцій,а поверхневі забруднення - нафтозбирачами,бензомаслоуловлювачами,відстійниками таін.Механічнеочищеннядозволяєвидалятизпобутовихстічнихводдо60-75%нерозчиннихдомішок,аізпромислових-до95%.

Хімічнийметод.Хімічнийметодполягаєвтому,щовстічніводидодаютьрізніхімічніреагенти,яківступаютьуреакціюіззабруднювачамитаосаджуютьїхувигляднерозчиннихопадів.Хімічнимочищеннямдосягаєтьсязменшеннянерозчинних домішокдо95%ірозчинних до25%.Хімічнийіфізико-хімічнийметод.Прифізико-хімічномуметодіобробкизістічнихводвидаляютьтонкодисперснійрозчиненінеорганічнідомішкийруйнуютьорганічнійречовини,щопоганоокисляються.Найчастішезастосовуєтьсяфізико-хімічнийметодкоагуляції,окислювання,сорбції,екстракціїтощо.Широкезастосуваннязнаходитьтакожелектроліз.Вінполягаєвруйнуванніорганічнихречовинустістічнихводахіусуненняметалів,кислоттаіншихнеорганічнихречовин.Електролітичнеочищенняздійснюєтьсявособливихспорудженнях-електролізерах.Очищеннястічнихводзадопомогоюелектролізуефективненасвинцевихіміднихпідприємствах,улакофарбовійідеякихіншихгалузяхпромисловості.Забрудненістічніводиочищаютьтакожзадопомогоюультразвуку,озону,іонообміннихсмолівисокоготиску,добре зарекомендувалосебеочищенняшляхомхлорування.

Біологічнийметод.Середметодівочищеннястічнихводбільшурольповинен зіграти біологічний метод, заснований на використаннізакономірностейбіохімічногойфізіологічногосамоочищенняріківіншихводойм.Єкількатипівбіологічнихпристроївзочищеннястічнихвод:біофільтри,біологічніставкийаеротенки.

У біофільтрах стічні води пропускають через прошарокгрубозернистогоматеріалу,покритоготонкоюбактеріальноюплівкою.Завдякицій плівціінтенсивнопротікають процесибіологічногоокислювання.Самевонаєдіючимпочаткомубіофільтрах.Убіологічнихставкахвочищенністічнихводберутьучастьвсіорганізми,щонаселяютьводойму.Аеротенки-величезнірезервуаризізалізобетонузактивниммуломзбактерійімікроскопічнихтварин.Бактеріїсклеюютьсявпластівцій виділяютьферменти,щомінералізуютьорганічнізабруднення.Мулізпластівцямишвидкоосідає,відділяючисьвідочищеноїводи.Інфузорії,джгутикові,амеби,коловерткийіншідрібнітварини,пожираючибактерії(незлипаютьсявпластівці)омолоджуютьбактеріальнумасумулу.

Стічніводипередбіологічнимочищеннямпіддаютьмеханічному,апіслявидаленняхвороботворнихбактерійіхімічномуочищенню,хлоруваннюрідкимспоромабохлорнимвапном.Длядезінфекціївикористовують також інші фізико-хімічні прийоми (ультразвук,

електроліз,озонуванняйін.)

Біологічнийметоддаєбільшірезультатиприочищеннікомунально-побутовихстоків.Вінзастосовуєтьсятакожіприочищеннівідходівпідприємствнафтопереробної, целюлозно-паперової промисловості,виробництвіштучноговолокна.

Безстічнівиробництва.Темпирозвиткуіндустріїсьогоднінастількивисокі,щоодноразовевикористаннядлявиробничихпотребзапасівпрісноїводи-неприпустимарозкіш.

Томувченізайнятірозробкоюновихбезстічнихтехнологій,щопрактично повністювирішитьпроблемузахистуводоймвідзабруднення.Прибудівництві новихпідприємствнавідстійники,аератори,фільтриприпадаєінодічвертьбільшекапіталовкладень.Споруджуватиїх,звичайно,необхідно,алерадикальнийвихідудокоріннійзмінісистемиводокористування. Необхідно ріки й водойми не розглядати яксміттєзбиральникиіперевестипромисловістьназамкнутутехнологію.

Призамкнутійтехнологіїпідприємствовикористануапотімочищенуводу повертаєворот,аіззовнішніджерелтількипоповнюєвтрати.

Убагатьохгалузяхпромисловостідонедавніхпірстічніводинедиференціювали,поєднувалисязагальнимпотоком,локальніспорудженнязочищеннятаутилізаціївідходівнебудувались.Уцейчасурядігалузейпромисловостівжеробленійчастковореалізованізамкнутісхемизлокальнимочищенням,щозначно знизитьпитомінормиводоспоживання.

ПИТАННЯДЛЯСАМОКОНТРОЛЮ

1. Законодавчіактитанормативно-правовідокументищодоохороніводоймвідзабруднення.
2. Джерелазабрудненняводнихоб’єктівтаметодиїхочищення.3. Методиборотьбиіззабрудненнямводнихживихресурсів.

3СИСТЕМАОХОРОНИНАВКОЛИШНЬОГОПРИРОДНОГОСЕРЕДОВИЩА

Відносиниусферіохоронинавколишньогоприродногосередовищаубільшостікраїнсвітуєпредметомдержавногорегулювання.

В Україні охорона навколишнього природного середовища,раціональневикористанняприроднихресурсів,забезпеченняекологічноїбезпекижиттєдіяльностілюдиниєобов'язковоюумовоюсталогоекономічноготасоціальногорозвитку.

Державному регулюванню підлягають стан навколишньогоприродногосередовища, тобто сукупністьприродних іприродно-соціальнихумовіпроцесів,природніресурси,якзалученідогосподарськогообігу,такіті,щонаданийчасневикористовуютьсявнародномугосподарстві(земля, надра,води,атмосфернеповітря,ліситаіншіприроднікомплекси).

Сутьдержавногорегулюванняохоронинавколишньогоприродногосередовища визначається екологічною політикою держави, якаспрямовуєтьсяназбереженнябезпечногодляіснуванняживоїінеживоїприродидовкілля,назачіпіжиттятаздоров'янаселеннявіднегативноговпливу забрудненнянавколишньогоприродногосередовища,надосягненнягармонічноївзаємодіїсуспільстваіприроди,наохорону,раціональневикористанняйвідтворенняприроднихресурсів.

ВосновуформуванняекологічноїполітикиУкраїнибулопокладенобазовийпринцип,згіднозякимекологічнабезпекадержависталаважливимелементоміскладовоюнаціональноїбезпеки.Положення,щорозвиваютьцейпринцип,булозакріпленоКонституцієюУкраїни,низкоюіншихзаконівтапідзаконнихнормативно-правовихактів.

Верховною Радою України ратифіковано велику кількістьміжнароднихпоговорівусферіохоронинавколишньогоприродногосередовища.Цідоговористосуютьсяглобальнихпитаньзахистудовкілля,питаньзахистуізбереженнябіологічного,генетичногорізноманіттятаприроднихекосистем.

Екологічнерегулювання– цесистемаактивнихзаконодавчих,адміністративних, економічних заходів і важелів впливу, яківикористовуютьдержавніорганирізногорівнядляпримушуваннязабруднювачівнавколишньогоприродногосередовищаобмежитивикидишкідливихречовинуприроднесередовище,атакождляматеріальногостимулюваннясумлінних природокористувачів.

Длязапобіганнянегативноговпливуантропогенноїдіяльностінастаннавколишнього природного середовища, а також нераціональномувикористаннюприроднихресурсівУкраїнізастосовуютьсятакіекологічніпроцедури:екологічнаекспертиза,екологічниймоніторинг,екологічне

страхуваннятаекологічнийаудит,

ЕкологічнаекспертизаєоднимізважелівдержавногорегулюванняВУкраїніздійснюєтьсядержавна,громадськатаіншівидиекологічноїекспертизи.Проведенняекологічноїекспертизиєобов'язковимупроцесізаконотворчої,інвестиційної,управлінської,господарськоїтаіншоїдіяльності.

Екологічній експертизі підлягають: проекти схем розвитку ірозміщенняпродуктивнихсил,розвиткугалузейекономіки,генеральнихпланів населених пунктів,схем районногопланування та іншапередплановаіпередпроектнадокументація; техніко-економічніобґрунтуванняйрозрахунки,проектибудівництваіреконструкціїпідприємствтаіншихоб'єктів;проектиінструктивно-методичнихінормативно-технічнихактівідокументів,якірегламентуютьгосподарськудіяльність;документаціязістворенняновоїтехніки,технології,матеріалівіречовин,утомучислійта,щокупуєтьсязакордоном;матеріали,речовини,системитаоб'єкти,впровадженнятареалізаціяякихможепризвестидопорушеннянормекологічноїбезпекитанегативноговпливунанавколишнєприроднесередовище.

Моніторингстанудовкілляпередбачаєсистематичнезбирання,оброблення,передавання,збереженнятааналізінформаціїпростандовкілля,прогнозуванняйогозмінірозробленнянауково-обґрунтованихрекомендаційдляприйняттярішеньпрозапобіганнянегативним змінамстанудовкіллятадотриманнявимогекологічноїбезпеки.

Умежахекологічногомоніторингуздійснюються:наглядзаякістюповітря,води,ґрунту;радіаційниймоніторинг;наглядзабіологічнимиресурсамитощо.

Державнийконтрользадодержаннямвимогзаконодавствапроохорону навколишнього природного середовища, раціональневикористанняприроднихресурсів(крімнадрталісів), екологічнутавмежахсвоєїкомпетенціїрадіаційнубезпеку,усферіповодження звідходами;додержаннямправил,нормативів,стандартів;додержаннямумовви данихдозволів,лімітівтаквотнаспеціальневикористанняприроднихресурсів (крімнадрталісів),викидитаскидизабруднюючихречовинунавколишнєприроднесередовищетадопустимірівнішкідливоговпливуфізичнихібіологічнихфакторівнайогостан,транскордоннепереміщенняоб'єктіврослинноготатваринногосвіту;додержаннямвимогекологічноїтавмежахсвоєїкомпетенціїрадіаційноїбезпекиздійснюєДержавнаекологічнаінспекція.

Однимізінструментівдержавногорегулюваннявідносинусферіохоронинавколишньогосередовищаєстандартизаціяйнормування.Державні стандарти усфері охорони навколишнього природногосередовищаєобов'язковимидовиконання.

Регулювання охорони навколишнього природного середовища

забезпечуєтьсясистемоюекологічнихнормативів,якавключає:

- нормативиекологічноїбезпеки(граничнодопустиміконцентраціїзабруднюючихречовинунавколишньомуприродномусередовищі,граничнодопустимірівніакустичного,електромагнітного,радіаційноготаіншогошкідливоговпливуна навколишнєприроднесередовище,граничнодопустимийвмістшкідливихречовинупродуктаххарчування);
- граничнодопустимінормивикидівіскидівунавколишнєприроднесередовище забруднювальниххімічнихречовин,рівнішкідливоговпливуфізичнихібіологічнихфакторів.

Екологічні нормативи мають відповідати вимогам охоронинавколишньогоприродногосередовищатаздоров'ялюдейвіднегативноговпливуйогозабруднення.

Насьогоднімożнастверджувати,щовУкраїнізакладеноосновиекономічногомеханізмуприродокористування.

Найважливішимиекономіко-правовимиелементамийогоєсправляннятакихплатежів:платазазабруднення навколишньогоприродногосередовища;платазаспеціальневикористанняприроднихресурсів;відшкодуваннязбитківнізавданудовкіллюшкоду.

Найважливішимзасобомдержавногорегулюваннявідносинусферіохорони навколишнього природного середовища та розв'язанняекологічнихпротіємєпрограмно-цільовепланування,розробленнятареалізаціяекологічнихДержавнихцільовихпрограм.

ВУкраїніснуєсистемаорганівуправліннявгалузіохоронинавколишньогоприродногосередовища-цеюридичносамостійнідержавні,самовряднійгромадськіінституції,уповноваженіздійснюватиорганізаційно-розпорядчі, координаційні, консультативні,організаційно-експертні,контрольнітаіншіфункціївгалузізабезпеченняекологічноїбезпеки, ефективноговикористанняприроднихресурсівіохоронинавколишньогоприродногосередовища.

Так,функціїдержавногорегулюваннявгалузіохоронинавколишньогосередовищаздійснюють:КабінетМіністрівУкраїни,УрядАвтономноїРеспублікиКрим,обласні,районні,КиївськатаСевастопольськаміськідержавніадміністрації,Міністерствоохоронинавколишньогоприродногосередовища України,Міністерствоохорониздоров'яУкраїни,МіністерствоУкраїнизпитаньнадзвичайнихситуаційтаусправахзахистунаселеннявіднаслідківЧорнобильськоїкатастрофи,Міністерствопаливатаенергетики України,ДержавнийкомітетУкраїни поземельнихресурсах,ДержавнийкомітетУкраїниповодномугосподарству,Державнийкомітетлісовогогосподарства України,ДержавнийкомітетУкраїнизпитаньтехнічногорегулюваннягаспоживчоїполітики,атакожобласні,районні,районнівмістах,міські,сільські,селищнірадинароднихдепутатів.

Державнерегулюваннявідносинусферіохоронинавколишньогоприродногосередовищавідіграєважливурольурозв'язаннібагатьох

екологічнихпроблем,асаме,збереженнябіологічногорізноманіття,вичерпанняабонадмірневикористанняневідновлюванихприроднихресурсів,порушення унікальнихекосистем.

Адміністративніінструментирегулюванняохоронинавколишньогоприродногосередовищазапобігаютьвиникненнюекологічнихкатастроф,забрудненню повітря, води та ґрунту внаслідок діяльностісільськогосподарськихтапромисловихпідприємств,сприяютьзахистубіологічнихвидів тазаповіднихтериторій,а такожрегулюютьвикористанняневідновлюванихресурсів.

Застосуванняекономічнихінструментіврегулюваннявідносинусферіохорони навколишнього природного середовища потрібно длястимулюванняраціональноговикористанняприроднихресурсів,атакождля зменшення обсягувикидівтавідходіві підвищенняконкурентоспроможностіекологічнобезпечнихпродуктів.

Однимзосновнихнормативно-правовихактів,щорегулюютьвідносини у зазначеній сфері, є Закон України "Про охоронунавколишньогоприродногосередовища"(1991р.).ЦейЗаконвизначаєзасадитарамкидіяльностіщодозахистудовкілля,передбачаєреалізаціюдержавнихекологічнихпрограм,стверджуєправовласностінаприродніресурси.Закономвизначенотакіцілі:регулюваннязахистудовкілля,використанняприроднихресурсівіпідтриманняекологічноїбезпеки;запобіганняможливійшкодідовкіллювідекономічноїтаіншоїдіяльності;збереженняприроднихресурсів,генетичногофондуживоїприроди,ландшафтівтаіншихприроднихкомплексів,унікальнихтериторійтаприроднихоб’єктів,якієчастиноюісторичноїта культурноїспадщиниУкраїни.

Іншиминормативно-правовимиактамиє:ЗемельнийкодексУкраїни(2001р.),ВоднийкодексУкраїни(1995р.),ЛісовийкодексУкраїни(1994р.), Кодекс України про надра (1994р.), Закони України "Проприродно-заповіднийфонд"(1992р.),"Проохоронуатмосферногоповітря"(1992р.),"Протваринний світ"(2001р.),"Провикористанняядерноїенергіїтарадіаційну безпеку"(1995р.),"Проекологічну експертизу"(1995р.),"Провиключну(морську)економічнузонуУкраїни"(1995р.),„Пропитнуводутапитневодопостачання"(2002р.),"Проутилізаціюрадіоактивнихвідходів"(1995р.),"Провідходи"(1998р.) тощо.

ЗгідностаттіЗЗаконуУкраїни"Проохоронунавколишньогоприродногосередовища"(1991р.).Основнимипринципамиохоронинавколишньогоприродногосередовищає:

а) пріоритетністьвимогекологічноїбезпеки,обов'язковістьдодержанняекологічнихстандартів,нормативівталімітіввикористанняприроднихресурсівприздійсненнігосподарської,управлінськоїтаіншоїдіяльності;

б) гарантуванняекологічнобезпечногосередовищадляжиттяі

здоров'ялюдей;

в) запобіжнийхарактерзаходівщодоохоронинавколишньогоприродногосередовища;

г) екологізація матеріального виробництва на основікомплексностірішеньупитанняхохоронинавколишньогоприродногосередовища,використаннятавідтвореннявідновлюванихприродних ресурсів,широкоговпровадженняновітніхтехнологій;

д) збереженняпросторовоїтавидовоїрізноманітностіцілісностіприроднихоб'єктівікомплексів;

е) науковообґрунтованеузгодженняекологічних,економічнихтасоціальнихінтересівсуспільстванаосновіпоєднанняміждисциплінарнихзнаньекологічних,соціальних,природничихітехнічнихнауктапрогнозуваннястануна вколишньогоприродногосередовища;

є)обов'язковістьекологічноїекспертизи;

ж) гласністьідемократизмприприйняттірішень,реалізаціяякихвпливаєнастаннавколишньогоприродногосередовища,формуванняунаселенняекологічногосвітогляду;

з) науковообґрунтованенормуваннявпливугосподарськоїтаіншоїдіяльностінанавколишнєприроднесередовище;

и) безоплатність загального та платність спеціальноговикористанняприроднихресурсівдлягосподарської діяльності;

і)стягненнязборузазабрудненнянавколишньогоприродногосередовища тапогіршенняякостіприроднихресурсів,компенсаціяшкоди,заподіяноїпорушеннямзаконодавствапроохоронунавколишньогоприродногосередовища;

ї)вирішенняпитаньохоронинавколишньогоприродногосередовищатавикористанняприроднихресурсівзурахуваннямступеняантропогенноїзмінності територій,сукупноїдіїфакторів,щонегативновпливаютьнаекологічнуобстановку;

й)поєднаннязаходівстимулюванняівідповідальностіусправіохоронинавколишньогоприродногосередовища;

к) вирішенняпроблемохоронинавколишньогоприродногосередовищанаосновіширокогоміждержавногоспівробітництва.

Згідностатті5ЗаконуУкраїни"Проохоронунавколишньогоприродногосередовища"(1991р.).ДержавнійохороніірегулюваннювикористаннянатериторіїУкраїнипідлягають:навколишнєприроднесередовищеяксукупністьприроднихіприродно-соціальнихумовтапроцесів,природніресурси,якзалученівгосподарськийобіг, такіневикористовуванівнародномугосподарствівданийперіод(земля,надра,води,атмосфернеповітря,лістаіншарослинність,тваринний світ),ландшафтита

іншіприроднікомплекси.

Особливійдержавнійохороніпідлягаютьтериторіїтаоб'єктиприродно-заповідногофондуУкраїнийіншітериторіїтаоб'єкти,визначені

відповіднодозаконодавстваУкраїни.Державнійохоронівіднегативноговплив унесприятливоїекологічноїобстановкипідлягаютьтакожздоров'яіжиттялюдей.

Управлінняохороноюнавколишньогоприродногосередовища(ст.16ЗаконУкраїни"Проохоронунавколишньогоприродногосередовища"(1991р.)полягаєуздійсненнівційгалузіфункційспостереження,дослідження, екологічної експертизи, контролю, прогнозування,програмування,інформуваннятаіншоївиконавчо-розпорядчоїдіяльності.

ДержавнеуправліннявгалузіохоронинавколишньогоприродногосередовищаздійснюютьКабінетМіністрівУкраїни,РадитаїхвиконавчіорганизохоронинавколишньогоприродногосередовищаівикористанняприроднихресурсівтаіншідержавніорганивідповіднодозаконодавстваУкраїни.Спеціальноуповноваженимидержавнимиорганамиуправліннявгалузіохоронинавколишньогоприродногосередовищаівикористанняприроднихресурсівуреспубліцієспеціальноуповноваженийцентральнийорганвиконавчоївладизпитаньекологіїтаприроднихресурсів,йогоорганинамісцяхтаіншідержавніорган,докомпетенціїякихзаконодавствомУкраїнитаАвтономноїРеспублікиКримвіднесеноздійсненнязазначенихфункцій.Громадськеуправліннявгалузіохоронинавколишньогоприродногосередовищаздійснюєтьсягромадськимиоб'єднаннямиіорганізаціями,якщотакадіяльністьпередбаченаїхстатутами,зареєстрованимивідповіднодозаконодавстваУкраїни.

Метоюуправліннявгалузіохоронинавколишньогоприродногосередовищаєреалізаціязаконодавства,контрользадодержаннямвимогекологічноїбезпеки,забезпеченняпроведенняефективнихкомплекснихзаходів щодо охорони навколишнього природного середовища,раціональноговикористанняприроднихресурсів,досягненняузгодженостідійдержавнихігромадськихорганівугалузіохоронинавколишньогоприродногосередовища.

ВикористанняприроднихресурсіввУкраїніздійснюєтьсявпорядкузагальногоіспеціальноговикористанняприроднихресурсів(стаття38.ЗаконУкраїни"Проохоронунавколишньогоприродногосередовища"(1991р.)ЗаконодавствомУкраїнигромадянамгарантуєтьсяправозагальноговикористанняприродних ресурсівдлязадоволенняжиттєвонеобхіднихпотреб(естетичних,оздоровчих., рекреаційних,матеріальнихтощо)безоплатно,беззакріпленняцихресурсівзаокремимиособамиінаданнявідповіднихдозволів,завиняткомобмежень,передбаченихзаконодавствомУкраїни.

Впорядку спеціальноговикористання природнихресурсівгромадянам,підприємствам, установам і організаціям надаються у володіння,користуванняабоорендуприродніресурсинапідставіспеціальнихдозволів,зареєстрованихувстановленомупорядку,заплатудляздійснення

виробничоїтаіншоїдіяльності,аувипадках,передбаченихзаконодавствомУкраїни,-напільговихумовах.

Доприроднихресурсівзагальнодержавногоімісцевогозначенняналежать(стаття39.ЗаконУкраїни"Проохоронунавколишньогоприродногосередовища"(1991р.):

а)територіальнітавнутрішніморськіводи;

б) природніресурсиконтинентальногошельфутавиключної(морської)іекономічноїзони;

в)атмосфернеповітря;г) підземніводи;

д)поверхневіводи,щознаходятьсяабовикористовуютьсянатериторіїбільшякоднієїобласті;

е)лісовіресурсидержавногозначення;

і) природні ресурси в межах територій та об'єктівприродно-заповідногофондузагальнодержавногозначення;

ж) дикітварини,щоперебуваютьустаніприродноїволі,атакожіншіоб’єктитваринногосвітуумежахтериторіальнихівнутрішніхморськихвод,водойм,розташованихнатериторіїбільшніжодніємобласті,державнихмисливськихугідь,лісівдержавногозначення,атакожвидитваринірослин,занесенідоЧервоноїкнигиУкраїни.(Пункт"ж"статті39вредакціїЗаконуNHI/96-врвід06.03.96)

з) корисні копалини, за винятком загальнопоширених.ЗаконодавствомУкраїниможутьбутивіднесенідоприроднихресурсівзагальнодержавногозначенняйіншіприродніресурси.Доприроднихресурсівмісцевогозначенняналежатьприродніресурси,невідносенізаконодавствомУкраїнидоприроднихресурсівзагальнодержавногозначення.(Стаття39іззмінами,внесенимизгідноІзЗакономN81/96-врвід06.03.96)

Використанняприроднихресурсівгромадянами,підприємствами,установамитаорганізаціямиздійснюєтьсяздодержаннямобов'язковихекологічнихвимог(стаття40.ЗаконУкраїни"Проохоронунавколишньогоприродногосередовища"(1991р.):

а) раціональногоіекономноговикористанняприроднихресурсівнаосновіширокогозастосуванняновітніхтехнологій;

б) здійсненнязаходівщодозапобіганняпсуванню,забрудненню,виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на станнавколишньогоприродногосередовища;

в) здійсненнязаходів щодовідтвореннявідновлюванихприроднихресурсів;

г) застосування біологічних, хімічних та інших методівполіпшенняякостіприроднихресурсів,якізабезпечуютьохоронунавколишньогоприродногосередовищаібезпекуздоров'янаселення;

д) збереженнятериторійтаоб'єктівприродно-заповідногофонду,

атакожіншихтериторій,щопідлягаютьособливійохороні;

е) здійсненнягосподарськоїтаіншоїдіяльностібезпорушенняекологічнихправіншихосіб.

Привикористанніприроднихресурсівмаєзабезпечуватисявиконанняйіншихвимог,встановленихцимЗакономтаіншимзаконодавствомУкраїни.

ПИТАННЯДЛЯСАМОКОНТРОЛЮ

1. Регулюваннявідносинусферіохоронинавколишньогоприродногосередовища.
2. Принципиохоронинавколишньогоприродногосередовища.
3. Порядоквикористанняприроднихресурсівтадодержанняекологічнихвимог.

4ОХОРОНАВОДНИХЖИВИХРЕСУРСІВТАБІОЛОГІЧНІОСНОВИРЕГУЛЮВАННЯРИБАЛЬСТВА

ЗагальнодержавнапрограмарозвиткурибногогосподарстваУкраїни.РибнегосподарствоУкраїнивідіграєзначнурольузабезпеченні населенимпродовольством,агалузейнаціональноїекономіки-сировиною,атакожувідтворенніприроднихресурсівтапідвищеннізайнятостінаселення.

Внаслідокекономічноїкризиобсягивипускуосновнихвидівпродукціїзрибитаіншихводнихживихресурсівістотнозменшились,рольрибногогосподарства у продовольчому забезпеченні держави знизилась.Фізіологічнообґрунтованарічнапотребаврибітарибнійпродукції(20кілограмівнадушунаселення)становитьблизько1млн.тон.Середнійрівеньспоживаннядосягаєлишетрохибільше8кілограмівнарік.Черезрізкескороченняобсягівфінансуванняврибномугосподарстві з'явилисязагрозливітенденції.Насампередцепов'язанозпогіршеннямтехнічногостануобладнання,швидкимитемнимийогоморальногоіфізичногостарінняатавиходомзладуосновнихфондівпідприємств.

ЗагальнодержавнапрограмарозвиткурибногогосподарстваУкраїниспрямованонареалізаціюдержавноїполітикищодорегулюваннярозвиткурибного господарства, забезпечення рибної галузі фінансовими,матеріально-технічнимитаіншимиресурсами,зміцненняїївиробничогоінауково-технічногопотенціалу,координаціюдіяльностіцентральнихімісцевихорганіввиконавчоївладитаорганівмісцевогосамоврядування,підприємств,установтаорганізаційзметоюрозв'язаннянайважливішихпроблемістворенняналежних економічнихумовфункціонуваннярибогосподарськогокомплексукраїни.

Поняття,щовживаютьсяуційПрограмі,маютьтакезначення:аквакультура-розведеннятавирощуваннярибитаіншихводнихживихресурсівуспеціальних штучнихумовахабовизначенихдляцьогорибогосподарськихводнихоб'єктах;

вилученнярибитаіншихводнихживихресурсів-вилов(добування,збираннятощо)ізприродногоабоштучногосередовищарибитаіншихводнихживихресурсівзадопомогоюзнарядьлову;

відтворення-природнеабоштучнепоновлення(розмноження,переселення,акліматизаціятощо)чисельностірибитаіншихводнихживихресурсів(ретрансформація),яказменшуєтьсяупроцесіїхвикористаннячиприродноїсмертності;

державнаохоронарибитаіншихводнихживихресурсів-системадержавних заходів щодо збереження, відтворення, вирощування,поліпшенняумовіснування,контролютарегулюваннячисельностірибитаіншихводнихживихресурсів,забезпеченнявиконання фізичнимиі

юридичними особами вимог законодавства України у рибномугосподарстві,контрользаякимздійснюєтьсяспеціальноуповноваженимморганомвиконавчоївладизпитаньрибногогосподарства;

марикультура-розведеннятавирощуванняморськихрибтаіншихводнихживихресурсівуспеціальностворенихштучнихумовахабовизначенихдляцьогоділянкахприбережноїсмугиморя;

правила промислу (рибальства) - нормативні документи, щовстановлюютьпевнівимоги,умови,способи,типизнарядьлову,

строкитапорядоквиловуокремихвидіврибитаіншихводнихживихресурсів урибогосподарських водних об'єктахзагальнодержавногозначення;

промиселрибитаіншихводнихживихресурсів– видспеціальноговикористаннярибитаіншихводнихживихресурсівдлявиробництвахарчової,технічної,кормової,медичноїтаіншихвидівпродукції;

районпромислу– рибогосподарськийводнийоб'єктабойогочастина,вякихпроводитьсяпромиселрибитаіншихводнихживихресурсів;

регулюванняпромислу(рибальства)-визначеннярайонів,строківлову,типівіпараметрівзнарядьлову,способіввилучення,порядкутаумоввстановленнялімітіввилученнярибитаіншихводнихживихресурсівзрибогосподарськихводнихоб'єктів;

рибатаіншіводніживіресурси(воднібіологічні ресурси) – сукупністьорганізмів,життяякихнеможливе безперебування(знаходження)уводі.Доводнихживихресурсівналежатьпрісноводні,морські,анадромнітакатадромнірибинавсіхстадіяхрозвитку;круглороті,морські ссавці;

воднібезхребетні,утомучислі молюски,ракоподібні,черви,голкошкірі,губки,кишковопорожнинні,наземнібезхребетніуводнійстадіїрозвитку,водоростітаіншіводнірослини;

рибальство(підгалузьрибногогосподарства)-промиселрибитаіншихводнихживихресурсівурибогосподарськихводнихоб'єктах;

рибництво(підгалузь рибного господарства)-розведеннятавирощуваннярибитаіншихводнихживих ресурсів у спеціальностворенихштучнихумовахабовизначенихдляцьогорибогосподарськихводнихоб'єктах;

рибогосподарськіводніоб'єкти-озера,річки,морязлиманамитаестуаріями,водосховища,ставки,атакожокремітехнологічніводойми,якіївикористовуються або можуть використовуватися для розведення,вирощування,відтвореннята(або)виловурибитаіншихводнихживихресурсів,дегосподарськадіяльністьусіхучасниківводогосподарськогокомплексуобмежуєтьсявінтересахрибногогосподарства;

рибогосподарське підприємство (рибницьке, рибальське,рибопереробне)-суб'єктпідприємницькоїдіяльності,основнимивидамидіяльностіякогоєвилов (збирання),відтворення,вирощування,переробкарибитаіншихводнихживихресурсівіпродукціїзних,асума,одержанавід

їїреалізації абоїїокремоговиду,перевищує50відсотківзагальноїсумивалового доходупідприємства;

рибнегосподарство– галузьекономіки,завданнямиякоїєвивчення,охорона,відтворення,вирощування,використаннярибитаіншихводнихживихресурсів,їхвилучення(вилов,добування,збирання)таперероблказметоюодержанняхарчової,технічної,кормової,медичноїта іншої продукціїдлязадоволенняпотребнаселення;

товарнерибництво-вирощуванняуспеціальностворенихштучнихумовахабовизначенихдляцього рибогосподарськихводнихоб'єктахтоварноїрибитаіншихводнихживихресурсів,щореалізуютьсянаселеннюабовикористовуютьсярибопереробнимипідприємствамияксировина;

улов-обсягвилученоїрибитаіншихвидівводнихживихресурсівукількісномучиваговомувиразі;

уловможливий(допустимий)-прогнознавеличинаобсягувилученнявидівабо груприбитаінших видівводнихживихресурсівумежахліміту.

Рибогосподарськадіяльністьпов'язаназвивченням,охороною,відтворенням,вирощуваннямівикористаннямрибитаіншихводнихживихресурсівшляхомїхвилучення(вилову,збираннятощо)зподальшимитранспортуванням, зберіганням, переробкою, імпортуванням,експортуванням,виготовленнямiреалізацієюпродукціїзних,організацієютаздійсненнямдержавногоуправлінняконтролюврибномугосподарстві.

У рибномугосподарствіУкраїни спостерігається спадвиробництваівідбуваютьсяпроцесизниженняйогопотенціалу.Знососновних фондівстановитьпонад55-65відсотків,відбуваєтьсястаріннятехнічноїбази,посилюютьсяресурснаіфінансованезбалансованість,щопризводитьдозанепадувиробництва.У2001роціобсягивиловурибитаіншихводнихживихресурсівзменшилисяпорівняноз1990 рокомна70відсотків,виробництвохарчовоїпродукціїзних-на63відсотки,рибнихконсервів-на69відсотків,кормовогорибногоборошнана80відсотків.

Заостанні15років75-85відсотківрибитаіншихводнихживихресурсівдобувалосявмежахвиключних(морських)економічнихзоніназемнихкраїнтавідкритійчастиніСвітовогооке ануілише15-25відсотків-увиключній(морській)економічній зоні та внутрішніхводоймахУкраїни,включаючитоварнерибництво.

Значначастинувилученоїпродукціїзрибитаіншихводнихживихресурсівітчизнянісудновласникизмушенівикористовуватидляоплатиліцензійнаправолову,забезпеченняексплуатаційнихвитрат,покриттядефіциту власних обігових коштів унаслідок

неможливостізалученнякредитнихресурсівчерезвисокібанківсь кіставки.Ценегативновпливає наспоживчий ринок,завантаженнівиробничихпотужностей береговихрибопереробних підприємств,а також

зумовлюєзниженняекспортнихціннапродукціюзрибитаіншихводнихживихресурсівізменшеннячерезцеобсягіввалютноївиручки.

Усвітіпоширюєтьсятенденціянаданняіншимиприбережнимикраїнами дозволівнапромиселуводах, що знаходяться під їхюрисдикцією,рибитаіншихводнихживихресурсіввиключнорезидентам,тобто можливістьроботи будь-якихіноземнихсуденпередбачаєтьсятількиназасадахстворенняспільнихпідприємств,спільноїдіяльності,фрахтування суден для використанняквотвилову, заснуванняпідприємств іноземцями в цихкраїнах,змінипрапорасуднатощо.

Дозменшенняобсягіввиловурибитаіншихводнихживихресурсівокеаніч нимирибальськимипідприємствамипризвелозростаннявитратнаоплатуліцен зії направо лову,ремонтзастарілогорибопромисловогофлоту.

Наявна потужністьгалузевихбазтехнічного обслуговуваннярибопромислового флоту, суднобудівних, судноремонтних іремонтно-механічнихзаводіввикористовуєтьсяна20-25відсотків.

Підприємстварибногогосподарства України на сьогоднізабезпечуютьсяна70відсотківсіткоматеріаламиіноземноговиробництва.Вітчизнянісітков'язальніфабрикипотребуютьрозширенняімодернізації.

Внаслідокантропогенноговпливузначноскоротилисяплощітазменшилася продуктивністьнерестовищ в Азово-Чорноморськомубасейні.Інтенсивнезабрудненняводи призвелодо зменшеннякормовоїбази,ареалуна гулу,відтвореннярізнихвидіврибтаіншихводнихживихресурсівідорізкогоскороченняобсягівїхвилову.

Особливістюстановища,щосклалосявАзово-Чорноморськомубасейні,єневідповідністьнаявниху країнахрегіонудобувних потужностей,нижчій,порівнянозминулим,чисельністірибитаіншихводних живихресурсівутрадиційнихприбережнихрайонахлову,ідлязбільшеннячисельностіпопуляційкефалевихікамбаловихрибнеобхіднопобудуватирибовідтворювальнікомплексиіриборозплідникизагальноюпотужністюдо300млн.штукмолодінарік.

ПроблемавідтворенняосетровихвАзовськомуіЧорномуморямаєособливезначення,оскількивідреальноговнескуУкраїниуформуваннястадаосетрових залежитьквотаїхвилову.Потужністьдіючихукраїніпідприємствзвідтворенняосетровихдосягає8млн.штукмолодінарік.

Українамаєзначнийфондприроднихташтучнихводнихводойм-лиманів,озер,водосховищітехнологічнихводойм,розрахунковапотенційнарибопродуктивністьякихстановить150-350кілограмівзгектара.Дляїїдосягненнярічнийобсягштучногозарибленняводнихоб'єктівповинендорівнюватиблизько60млн.штукмолодікоропа,рослиноїднихриб,карася,ляща,судака,щуки,сома,піленгасатаіншихпромисловихви

дівриб.

Азово-Чорноморськийбасейнмає сприятливі умови для

культивуваннямолюсків(мідій,устриць).Повільнезростанняобсягівїхвирощуваннязумовленебракомкоштів,слабкоюкоординацієюробітміжорганізаціями, відсутністю довгострокової концепції розвиткумарикультури.Перспективнимубасейнітакожвважаєтьсяспорудженнякомплексівзкультивування,добуванняіпереробкиводоростейтаморськихтрав.

Утоварномурибництвіспад(майже70відсотків)обсягіввирощуваннятавиловутоварноїрибипов'язанийіззначнимукороченням(близько90відсотків)використанняштучнихрибнихкормівчерезїхвисокувартість,значнимподатковимтиском,незадовільнимкредитуваннямвумовахсезонногохарактерузадво-татрирічнимцикломвиробництва.Знижуєтьсяпродуктивністьрибницькихставків,втрачаєтьсягенетичнийпотенціал,застосовуютьсятехнологіївирощуваннярибиздоведеннямчасткирослиноїдних риб до 70-80 відсотків, фактично припиняютьфункціонуваннятепловоднібасейновітасадковірибницькігосподарствачерезвисокуресурсоємність(корми,енергоресурси,іт рудовитрати)виробництва.

Нарибопереробнихпідприємствахспадвиробництвазумовленийскороченнямобіговихкоштівікількостісировини, застосуваннямнедосконалих технологій, старінням активноїчастини основнихвиробничихфондів,недосконалоюціновою,податковоюікредитноюполітикою,різкимзниженнямкупівельноїспроможностінаселення.Внаслідокнедостатньогозахистувласноготоваровиробникатриваєввезенняпродукціїзрибитаінших воднихживихресурсів,якаможевироблятисявдостатнійкількостів Україні.

Уціломувиробничийпотенціалрибопереробнихпідприємствгалузівикористовуєтьсяна10-40відсотків.

Нестачіхолодильнихпотужностейдлязберіганняпродукціїтавиморожуваннясировинизрибитаінших водних живих ресурсів насьогодніне відчувається.Протебільшістьдіючихххолодильниківпотребуєкапітальногоремонтутамодернізації,ачастиназнихпідлягаєсписанню.

Знижуєтьсярівеньматеріально-технічногозабезпеченнярибногогосподарства.Більшістьсуден,машинімеханізміввідпрацювалиамортизаційністроки,значнопідвищилисявитратинаїхремонтітехнічнеобслуговування.Узв'язкуіззростаннямрізницівпаритетіціннапродукціюзрибитаінших водних живих ресурсів,зниженнямплатоспроможності рибогосподарськихпідприємствниминездійснюєтьсязакупівлясучаснихрибопромисловихтаіншихсуден,новоїтехніки.

Загострюютькризовуситуаціюнедостатніобсягикапіталовкладеньурозвитокрибногогосподарства.

У2000-2001рокахобсягикапітальнихвкладеньурибогосподарськийкомплексзарахунок різнихджерелфінансуваннязменшилисяпорівняноз1990рокомбільшеніжудесятьразів.

Фінансовийстанпідприємстврибогосподарськогокомплексузначнопогіршився.Внаслідокспадуобсягіввиробництваізменшенняреалізаціїпродукції,поглибленнядиспаритетуцін,несвоєчасностірозрахунківзтоваровиробниками, недостатнього кредитування виробництва,неефективноїсистемиоподаткуванняістрахуваннязменшилисядохідністьіплатоспроможністьпідприємств.Зростає їхзагальназаборгованість,щоєнасампереднаслідкомдиспаритетуцін,неможливостіодержаннякредитнихресурсівчерезвисокібанківськіставки.

ОсновноюметоюрозвиткурибногогосподарстваУкраїниєствореннясприятливихумовдлярозвиткурибногогосподарства,забезпеченнянаселенняУкраїнипродукцієюзрибитаіншихводнихживихресурсівзпоступовимнаближенням дорівнянауковообґрунтованихфізіологічнихнормїхспоживанняурозрахунку надушунаселення,забезпеченняіншихгалузейекономікисировиноюдлявиробництвабіологічноактивнихречовин,лікувальнихпрепаратів,технічноїтакормовоїпродукції.

Програмапередбачаєвиконаннятакихосновнихзавдань:

1) визначенняосновнихзасаддержавноїполітикищодорозвиткурибногогосподарстваУкраїни;

2) оновленняосновнихфондіврибогосподарськихпідприємствнаосновіширокоговпровадженняувиробництводосягненьнаукиітехніки,особливоурибопромисловомуфлотітанапідприємствахпереробкирибитаіншихводнихживихресурсів;

3) підвищенняефективностівикористаннясировиннихзапасіврибогосподарськихводнихоб'єктівУкраїни,відкритихрайонівСвітовогоокеанутавиключних(морських)економічнихзоніншихкраїн;

4) розвиток прісноводної та морської аквакультури.інтенсифікаціятоварноговиробництванаосновізастосуванняякісногоселекційногоматеріалу;

5)відтворенняіохоронарибнихтаіншихводнихживихресурсів;6)забезпечення високоїякостітарозширенняасортименту конкурентоспроможноїпродукціїзрибитаіншихводнихживихресурсів;7) здійсненняструктурноїперебудови рибного господарства, сприяннярозвиткупідприємствусіхформвласності;

8) розвитокміжнародногонауково-технічного співробітництва,зовнішньо-економічнихзв'язківугалузірибногогосподарства;

9)гармонізаціязаконодавстваУкраїнищодоякостіпродукціїзрибитаіншихводнихживихресурсівз нормамиЄвропейськогоСоюзу тасвітовимистандартами;

10)сприяннярозвиткурибогосподарськоїдіяльностізметоюзбільшеннязайнятостінаселення,поповненнядоходівбюджетувсіхрівнівтазабезпеченняпродовольчоїбезпекикраїни.

ДлявиконаннязавданьПрограминеобхіднездійснитирядзаходів,зокремащод

оматеріально-технічногозабезпеченнярозвиткугалузі,

організаційноготаінформаційного,науково-технічноготакадровогозабезпечення,атакожудосконаленнянормативно-правовоїбази.

Основниминапрямамирозвиткурибногогосподарствє:

1) збереження рибогосподарської діяльності у виключних(морських)економічнихзонахіноземнихкраїнтарозширеннярибальстваувідкритихрайонахСвітовогоокеану;

2) раціоналізаціятаінтенсифікаціяпромислурибитаіншихмоднихживихресурсіввАзовськомуіЧорномуморяхтавнутрішніхводоймах;

3) нарощуванняобсягіввідтвореннярибитаіншихводнихживихресурсів;

4) забезпечення ефективного використання та підвищенняцінностірибогосподарськихводнихоб'єктів;

5) інтенсифікаціятоварногорибництванаякіснійселекційнійоснові;

6) оптимізаціярозвиткурибопереробноїпромисловості;

7) підвищення ефективності державного управліннярибогосподарськимиводнимиоб'єктамиіконтролюзавикористаннямрибитаіншихводнихживихресурсів;

8) удосконалення нормативно-правовоїбази щодо веденнярибногогосподарстваузгодженняїїзвимогамиміжнародних договорівУкраїни.

Розвиток аквакультури забезпечуватиметься шляхомінтенсифікаціїтоварногорибництва, відтвореннярибитаіншихводнихживихресурсівупрісних,морських,водахзметоюзбільшеннясировинноїбазиврічках,водосховищах,природнихвнутрішніхводоймахівиключній(морській)економічнійзоніУкраїни, атакожзбереженнябіологічногорізноманіттятаполіпшенняекологічногостануводосховищ.

Длязбереженнярибогосподарськоїдіяльностіувиключим(морських)економічнихзонахіноземнихкраїнтарозширеннярибальстваувідкритихрайонахСвітовогоокеануздійснюватимутьсязаходищодо:

розроблення нових проектів риболовних суден з меншимиексплуатаційнимивитратами, більшими добовимипотужностямивиготовленняпродукціїтапогли бленоюпереробкоюсировини;

оновленнярибопромисловогофлотушляхом будівництва навітчизнянихсуднобудівнихісудноремонтнихпідприємствахвеликихтасередніхокеанічнихсуден,маломірних(до24метрів)суден,що передбачається Національною програмоюбудівництвасуденрибопромисловогофлоту;

технічногопереоснащеннята.модернізаціїриболовнихсуден,якіперебувають нанавідстоїтавексплуатації,зметоюзбільшенняпотужностейтапокращанняексплуатаційнихпоказників;

сприянняучастіокеанічногорибопромисловогофлотуУкраїнив

рибогосподарськійдіяльностіуводахпідюрисдикцієюіншихкраїн,утомучислі шляхомукладаннядвосторонніхугодпроспівробітництво;

впровадженняекономічнихспособівта новихефективнихзнарядь ловури битаіншихводнихживихресурсів;

сприяннядоступувітчизняногорибопромисловогофлотудоресурсіввод,б агатихнаціннівидириб,щокористуютьсяпопитомнавнутрішньомутазовнішнь омуринках,зокремадоводПівнічноїАтлантики,дляпокращанняасортиментуп родукціїзвиловлюванихрибитаіншихводнихживихресурсів, яка виробляєтьс яфлотомвокеані.Ефективністьцієїроботицілкомзалежитьвідпроцесуоновлен нярибопромисловогофлотуУкраїни.

Зметоюінтенсифікаціїпромислу рибитаіншихводнихживихресурсіввАз овськомуіЧорномуморяхтавнутрішніхводоймахпередбачається:

науковообґрунтованезарибленнявирощеноюврибовідтворювальнихко мплексахмолоддюпромисловихвидівриб(рослиноїдні,осетрові,лососеві,кеф алеві,камбалові)морськихприбережнихвод,заток,лиманів,водосховищ,техн ологічнихводойм,озерірічокдлявирощуваннярибитаіншихводнихживихрес урсівнаприроднійкормовійбазітаїхподальшоговилову;

оновлення рибопромислового флоту рибальських підприємствАзово-Чорноморськогобасейнушляхомбудівництваспеціалізованихпромисловихс уденлявипускусвіжомороженої,охолодженої,солоноїтаіншихвидів рибопродукції;спеціалізованихприймально-переробнихсуден;рибоприймальнихбаз,зокремаобладнанихустановкамидля виробництвакормовогоборошназчорноморсько-азовськихвидівриби;мотоботівдляпромислувлиманах,затокахімілководнійч астініморів;

застосуванняновихвисокоефективнихзнарядьіспособіввиловурибитаін шихводнихживихресурсів;

використанняоновленогофлоту(малотоннажнихпромисловихботівімот очовнів)длявиловурибиуводосховищах,озерах,річкахтаіншихвнутрішніхво доймах.

Сировиннабазадлярибальстваувнутрішніхводоймах(водосховищах,озе рах,річках,технологічнихводоймах)заумовиїхраціональногозарибленнямож езабезпечитидо50тис.тонможливоговиловузарік.

Длязбільшенняобсягіввирощуванняівиловутоварноїрибитаіншихводни хживихресурсівздійснюютьсятакізаходи:

•створеннятазабезпеченняфункціонуванняєдиноїсистемиселекціївирибн ицтвінаосновірозвиткуспеціалізованихплемзаводівірепродукторіввисокопр одуктивних порід та видів риб під контролемселекційно-генетичногоцентруплемінногорибництва;

• забезпеченнярибницькихпідприємствурізнихфізико-географічнихзонах країни високопродуктивними районованими плідникамикультивованихвидівриб;

•поступовеоновлення генофонду існуючих стад плідників

рослиноїднихтаіншихперспективнихцінних видівриб шляхом завезення їхчистокровних ліній з інших країн;

• вирощування якісного рибопосадкового матеріалу цінних видів риб у технологічно обґрунтованих обсягах;

• забезпечення рибницьких господарств гранульованими рибними комбікормами з вмістом протеїну понад 23 відсотки що рокувобсязі не менше як 200 тис. тон;

• розширення полікультури вирощуваних риб для підвищення ефективності використання біологічного потенціалу водойм за рахунок нових промислово цінних видів риб (веслоніс, канальний сом, пелядь, осетрові, піленгас, чорний амур) тариб-біомеліораторів;

• проведення біотехнологічної оцінки (градації) ставкового фонду і на її основі адресне застосування ресурсозберігаючих технологій вирощування рибив полікультурі з доведенням частки рослиноїдних риб до 50-60 відсотків для ефективного використання природної кормової бази та обґрунтований перехід з дворічного на трирічний цикл виробництва товарної продукції з залежно від типу водойм для збільшення розмірів та середньої штучної ваги товарної риби;

• застосування інтенсивних технологій вирощування риби з використанням збалансованих повноцінних рибних кормів, а також кормів, вироблених безпосередньо в господарствах із зернових культур, вирощених на орендованих або наданих у користування землях сільськогосподарського призначення;

• оновлення основних фондів. впровадження передових ресурсозберігаючих технологій та обладнання, реконструкція модернізація діючих господарств і виробництв;

• забезпечення належної якості води в рибницьких ставках, запобігання забрудненню водойм стічними водами промислових підприємств, населених пунктів, полів і тваринницьких ферм;

• здійснення комплексу профілактичних та лікувальних ветеринарно-санітарних заходів;

• збільшення періоду реалізації живої риби протягом року, удосконалення фірмової торгівлі продукцією з рибитаінших водних живих ресурсів для прискорення обігу коштів, розвиток оптової торгівлі.

Україна має потужну базу для інтенсивного розвитку рибальства. Це величезні площі морських територіальних вод та пишний фонд природних внутрішніх водойм, зокрема понад 400 тис. гектарів лиманів, озер і відокремлених водойм та близько 700 тис. гектарів водосховищ, рибопродуктивність яких можебути підвищена за рахунок штучно вирощеного рибопосадкового матеріалу промислових видів риб та інших видів водних живих ресурсів і покращання умов відтворення їх природних популяцій.

Для збереження біологічного різноманіття, поліпшення екологічного

стануводосховищ,раціональноговикористаннянаявноговодногофонду,наро щуваннязапасів,покращаннявидовогоскладурибшіншихводнихживихресур сівізбільшенняїхвиловунаприроднійкормовійбазіпередбачається:

розробкатаприйняттязаконодавчихактівщодофінансуваннядослідженн я,відтвореннятарегулюваннявикористанняводнихживихресурсівзарахунокк оштівспеціальногофондудержавногобюджету,доякогоможутьспрямовувати ся:збірзаспеціальневикористанняводнихживихресурсів;штрафизанезаконне добування(збирання)абознищенняціннихвидіврибтаіншихводнихживихрес урсів;збірнарозвитокрибногогосподарства,якиймаютьсплачуватисуб'єктипі дприємницькоїдіяльності,щозаймаютьсяреалізацієюпродукціїзрибитаінши хводнихживихресурсів;досягненняпроектнихпотужностейдіючимидержавн имирибоводнимизаводами,нерестово-
вирощувальнимигосподарствамитариборозплідниками,побудованимидляза рибленняприбережнихморськихвод,природнихводоймтаводосховищ,іззабе зпеченнящорічногобюджетногофінансуванняїхдіяльності;вирощуваннянаіс нуючихвиробничих потужностях рибогосподарських підприємств
молодіпромисловихвидіврибтзарибленнянеюприбережнихм орськихвод,природнихвнутрішніхводоймтаводосховищнаосновібюджетног овідшкодуваннявідповіднихзатрат;

будівництвоновихрибовідтворювальнихкомплексівдлявирощуваннямо лодіосетра,севрюги,стерляді,веслоноса,кефалі,камбалитарослиноїднихвиді вриб;

проведення рибоводно-меліоративних робіт на водосховищах,лиманах,озерахірічкахдляполіпшенняста нунерестовищімісцьнагулумолодіаборигеннихвидівриб;

збільшенняобсягіввирощуваннятазарибленняприроднихводойміводосх овищаборигеннимивидамириб:судаком,сомом,лином,щукою,лящем,сазано м,рибцем,жерехом,чехонеютаіншими;біологічнамеліорацияводосховищівод оймшляхомзарибленнябілимтачорнимамуромзрозширеннямїхрозплідників набазііснуючихрибницькихгосподарств;

створеннякріобанкустатевихпродуктівкультивованихоб'єктіврибництв а,рідкіснихтазникаючихвидіврибзметоюзбереженняїхгенофонду,підтриман нясталогорозвиткуіхтіофауни;акліматизаціявприроднихводоймахкраїницін нихпромисловихвидіврибтаіншихводнихживихресурсівзрозробленнямнеоб хідноїдляцьогонормативноїбази.

Зметоюпідвищенняефективностіохоронирибнихтаіншихводнихживихр есурсівіїхзбалансованоговикористанняздійснюватиметься:

- сталеуправлінняресурснимпотенціаломрибногогосподарствакраїни;
- забезпеченнярациональноговикористаннярибитаіншихводних

живихресурсівнаосновінауковихданихмоніторингудинамікичисельностіїхпопуляцій;

• державнийконтрользадотриманнямвимогзаконодавствощодоохорони,використання,відтвореннярибитаіншихводнихживихресурсівтарегулюваннярибальстваувнутрішніхводоймах,територіальномуморі,наконтинентальномушельфі,увиключних(морських)економічнихзонахУкраїнитаіноземнихдержаватакожувідкритомуморівідповіднодоміжнародних договорів;

• удосконаленняліцензуваннядіяльності,пов'язаноїзпромисловимвиловомрибинапромисловихділянкахрибогосподарськихводойм,крімвнутрішніхводойм(ставків)господарств;

• встановленнялімітівнавилученнярибитаіншихводнихживихресурсів,видачаспеціальнихдокументівюридичниміфізичнимособамнаправо вилучення риби та інших водних живих ресурсів урибогосподарськихводнихоб'єктів;організація тазабезпеченнядержавногоконтролюзаобсягамиосвоєннялімітів;

• регулюваннядіяльностііноземнихюридичнихіфізичнихосібнарибогосподарськихводнихоб'єктах,якізнаходятьсявмежахюрисдикціїУкраїни,відповіднодоміжнародних договорівУкраїни;

• контрользавиконаннямзаходівіззбереженнясприятливихумовдляіснування,відтворення,міграціїтазимівлірибитаіншихводнихживихресурсівпідчасрозміщення,експлуатаціїоб'єктівіспорудтапроведеннярізнихвидівробітнаконтинентальному шельфі,рибогосподарськихводнихоб'єктах,їхприбережних захиснихсмугахтаводоохороннихзонах,якіможутьнегативновпливатинастангідробіонтів;

• припиненнявстановленомузаконодавствомпорядку(доусуненняпорушень)промислутаіншихробіт,підчаспроведенняякихпорушуютьсяправиларибальстваташівимогищодоохоронирибитаіншихводнихживихресурсів,середовищаїхіснування,умоввідтворенняташляхівміграції;

• вжиттязаходівщодопопередженнязахворюваньрибитаіншихводнихживихресурсівіліквідаціїепізоотій;визначеннярозмірузбитків,завданихводнимживимресурсам;

• проведеннянаціональногомоніторингусуденрибопромисловогофлоту;

• контрользавнутрішньоюотазовнішньоюторгівлеюрідкіснимиітакими,щозникають,видамириб,зокремаосетровими,таіншимиводнимиживимиресурсами,атакожвидами,якіпідпадаютьпідрежимторговельногоконтролюміжнародних рибогосподарськихорганізацій,членомякихєУкраїна;

• реструктуризаціяіснуючоїсистемитериторіальнихорганівохорони,відтворенняводнихживихресурсівтарегулюваннярибальства;

• підвищеннярівняматеріально-технічногозабезпеченняорганів

рибоохорони,забезпеченняпотребінспекційрибоохоронивсучаснихсуднахіплавзасобах,автотранспортнихзасобах,снігоходах,засобахзв'язкутаоргтехніки.

Під час регулювання рибальства здійснюватимутьсяорганізаційно-технічнізаходищодо:

• розмежуванняпромисловогоілюбительськогорибальствазметоюмаксимальноефективноговикористанняпотенційнихможливостейзаток,лиманів,водосховищ,озерірічок;

• біологічногообґрунтуваннянауковимиорганізаціямиразомзорганамирибоохоронинеобхідностізмінпромисловоїквотивиловуціннихвидівриб таінших водних живих ресурсів, способівтазнарядьлову;

• оперативногорегулюваннярибальства-змінимісцьістроківвиловудеякихвидівриб,розмірувічказнарядьлову,запровадженнякороткочасноїзаборонинавиловдеякихвидівриб;

• впровадження нових організаційних форм любительськогорибальства.

Правилапромисловогорибальстваврибогосподарськихводнихоб'єктахУкраїни(затвердженінаказомДержавногокомітетурибногогосподарстваУкраїнивід18березня1999рокуN33)визначаютьпорядокздійсненнятарегулюванняпромисловогорибальства(крімлюбительськоготаспортивногорибальстваврибогосподарськихводнихоб'єктахзагальногокористування),якийєобов'язковимдляпідприємств,установ,організацій(незалежновідформвласності),громадянУкраїнитаосіббезгромадянства(надалі-користувачі),якіздійснюютьпромисловерибальство,атакождляуповноваженихорганів,якізабезпечуютьохорону,відтвореннятазбереження середовища існування водних живих ресурсів урибогосподарськихводнихоб'єктахУкраїни.

Основнітерміни,яківикористовуютьсявПравилах:

Акліматизаціяводнихживихресурсів-цілеспрямованевселеннябудь-якоговидуводногоживогоресурсуврайон,девінранішенемешкав,зметоюзбагаченнятаоптимізаціїприродногоугрупованнякориснимидлялюдинивидамиабопокращанняекологічногостануводногооб'єкта.

Анадромніриби-видириб,якірозмножуютьсяупрісноводнихоб'єктах,апотіммігруютьуморські районидлянагулу.

Балка-сухаабозтимчасовимводотокомдолиназплоскимдном.Вилученняводних живихресурсів-лов(добування,збираннятощо) водних живих ресурсівізприродногосередовища.

Відтворенняводнихживихресурсів(надалі-відтворення)-природнеабоштучне(розведення,переселення,акліматизаціятощо)поновленнячисельностіпопуляцій(ретрансформація)водних живих ресурсів,якіскорочуютьсявпроцесіїхловуабоприродноїсмертності.

Водніживіресурси-сукупністьводнихорганізмів,життяяких(постійноабонаокремихстадіяхрозвитку)неможливебезперебуванняу

воді.

Доводнихживихресурсівналежать:

- прісноводні,морські,анадромнірибинавсіхстадіяхрозвитку;-

круглороті;

-

воднібезхребетні,утомучислімолюскиголовоногі,черевоногі,двостулкові,ракоподібні,черви,голкошкірі,губки,кишковопорожнинні,безхребетніуводній стадіїрозвитку,іншіводнітварини;

- водорості,вищіводнірослини;

-

іншіводніживіресурсизагальнодержавногозначення.Водоохоронназона

-зонавздовжрічок,морів,озер,водосховищ,

іншихводнихоб'єктівдлястворенняприятливогорежиму,попередженнязабрудненимзасмічення,знищеннянавколоводнихрослинітваринтазменшенняколиваньстокуводнихоб'єктів.

Водосховище-

штучнаводоймамісткістюбільше1млн.кубічнихметрів,(будованадлястворенн язапасуводитарегулюванняїїстоку.

Дозвілнаспеціальневикористанняводнихживихресурсів(надалі-дозвіл)-офіційнийдокумент,якийзасвідчуєправокористувачанаспеціальневикористанняводнихживихресурсів.

Експедиційнийлов-

вилученняводнихживихресурсіввиробничимпідрозділомкористувача(судно ,ланка,дільниця,бригадатощо)напромисловихділянкахіншихкористувачів,заумовиїхньоїзгодитареєстраціїпромисловогоквиткаіталонавдержавномуорганірибоохорони,взонідіяльностіякогобудездійснюватисяекспедиційнийлов.

Зимувальнаяма-

поглибленаділянкаднаводногооб'єкта,дескупчуютьсяводніживіресурсивзимовийперіод.

Знаряддялову(добування,збираннятощо)воднихживихресурсів(надалізнаряддялову)-

сітки,неводи,трали,пасткитощо,якимиздійснюєтьсяловводнихживихресурсів.

Квотаспеціальноговикористанняводнихживихресурсів(надалі-квота)-часткаліміту,якавиділяєтьсякористувачу.

Контрольнийспостережнийпункт(надалі-КСП)-

стаціонарнорозташованийбереговийпункт,наякомунауковепідприємство,установа,організація(утомучислідержавнийорганрибоохорони)здійснюютьнауково-

послідніроботи,пов'язанізвивченнямстануводнихживихресурсівурайонідислокаціїпункту.

Контрольнийлов-

вилученняводнихживихресурсівдляконтролюкількісногоабоякісногоскладупопуляціїзметоюрегулюванняїхньогопромислуабоз'ясуванняветеринарно-санітарного(епідеміологічного)станутощо.

Користувачіводнихживихресурсів-

підприємства,установийорганізаціїінезалежновідформвласності,атакожгромадяниУкраїнитаособибезгромадянства,яківикористовуютьводніживіресурси.

Корінніводи-русларічокзусімадіючимирукавами,затоками,

затонамиіпсііншіпроточнівмеженьводи.

Лімітспеціальноговикористанняводнихживихресурсів(надалі-ліміт)-зневоленийобсягвилучення(вилову,добування,збирання)водногоживогоресурсузприродногосередовища.

Меліоративнийлов-вилученняокремихвидівводнихживихресурсівзметоюоптимізаціїїхкількісногоіякісногоскладутапокращаннястануводнихекосистем.

Науково-дослідниййлов-вилученняводнихживихресурсів,якездійснюєтьсявнауковихціляхіможебутидозволеневбудь-якихрайонах,будь-якимизнаряддямитазасобамиловувбудь-якийчас.

Науково-промисловийлов-вилученняводнихживихресурсівзметоюз'ясуваннядоцільностіздійсненнявподальшомуїхньогопромислу;прицьомуобсягивилученняводнихживихресурсівможутьдосягатирівняпромисловихуловів.

Нерестовіділянки-ділянкиводнихоб'єктів,дездійснюєтьсярозмноженнярибтаіншихвидівводнихживихресурсів.

Неспеціалізованийпромиселводнихживихресурсів(надалі-неспеціалізованийпромисел)-вилученняводнихживихресурсів,приякомуводніорганізми-об'єктипромислуможутьбутивуловівбудь-якомуспіввідношенні.

Об'єктпромислу-воднийживийресурспевноговидутабіологічногостану,щодоякогоздійснюєтьсяпромисел.

Паспортпромисловоїділянки(надалі-паспорт)-офіційнийдокумент,якийміститьназву,карту-схему,номер,місцезнаходженнятафізико-географічнухарактеристикупромисловоїділянки.

Промисловаділянка-рибогосподарськийводнийоб'єктабойогочастина,щозакріплюєтьсядержавниморганомрибоохоронизаокремимкористувачемдляздійсненняпромислутавідтвореннявводнихживихресурсів.

Промисловийбілет-офіційнийдокумент,щозасвідчуєособу,якавідповідаєзавилученняводнихживихресурсівускладівиробничихпідрозділівкористувача(судно,ланка,дільниця,бригадатощо).

Придатковісистемиводнихоб'єктів-непроточнівмеженьзаплавніводи(єрики,протоки,гирла,озератаіншіводніоб'єкти,втомучисліті,якітимчасовозаливаютьсяводоювперіодвесняноїповені).

Приймальнийпункт,приймальнесудноводнихживихресурсів(надалі-приймальнийпункт,приймальнесудно)-приміщення(судно),пристосоване(відповіднодосанітарнихнорм)дляприйманнявилучених,посортованихзавидамиводнихживихресурсів,дляїхподальшогозберігання.

Рибалка-

особа,якабезпосередньоздійснюєвилученняводнихживихресурсівізприродн
огосередовищаускладівиробничогопідрозділукористувача(судно,ланка,діль
ниця,бригадатощо).

Рибнегосподарство-
галузьнародногогосподарства,завданнямякоїєвивчення,охорона,використанняівідтвореннянанауковійосновіводнихживихресурсівзметоюодержанняріз номанітнихвидівхарчової,кормової,технічноїтамедичноїпродукції.

Риболовнісудна-
судна,щовикористовуютьсядлявилучення,приймання,обробки,зберіганнята транспортуванняводнихживихресурсів,спеціальнообладнані(згідноіззаконодавством)длявиконаннязазначенихробіт.

Рибогосподарськийводнийоб'єкт-
водний об'єкт(йогочастина),щовикористовуєтьсяабоможевикористовуватисьдлярибогосподарськихпотреб.

Дорибогосподарськихводнихоб'єктівналежать:-

моряізатоками,лиманамитаестуаріями;

-
рікизїхнімипридатковимисистемами(озера,бухти,затоки,канали,гирла,протоки,водосховища,щомаютьпостійнийаботимчасовийзв'язокзрікою,плавнямиаботимчасовимиводнимиоб'єктами,атакожвсіпритокивмежахрозповсюдженнямаксимальнихпаводківріки);

-
технічніводойми,щовикористовуються(можутьвикористовуватись)длярозведення,вирощуваннятавиловуводнихживихресурсівабомаютьзначеннядлявідтворенняїхніхзапасів.

Спеціалізованийпромисел водних живих ресурсів (надалі-
іспеціалізованийпромисел)-
вилученняводнихживихресурсів,приякомуоб'єктпромислуповиненскладатинеменше50%відмасиулову.

Спеціальневикористанняводнихживихресурсів-
усівидивикористанняводнихживихресурсів(завинятком любительського йспортивногорибальстваводнихоб'єктахзагальногокористування),щоздійснюєтьсяшляхомїхвилученнямзприродногосередовищаприздійсненніпромислу, науково-
промислового,дослідного,контрольного,меліоративногоголову,любительськогота спортивногорибальствапорядкуспеціальноговикористання,атакожзметоюподальшоговідтворення,акліматизаціїтареакліматизації.

Створ-
ділянкарічки,наякійрозміщуютьсяспорудигідровузла,щозабезпечуютьпідняттярівняводиіприймаютьїїнатиск.

Талон-
офіційнийдокумент,щозасвідчуєправорибалкиназдійсненнявилученняводнихживихресурсів.

Уловводнихживихресурсів(надалі-улов)-
сукупністьвилученихводнихживихресурсівукількісномуабоваговомувимірі.

ЦіПравиладіютьурибогосподарськихводнихоб'єктахУкраїнитаїхводоохороннізони,завинятком:

- рибогосподарськихводнихоб'єктівАвтономноїРеспублікиКрим;

-

Чорногоморявмежахтериторіальнихводівиключної(морської)економічноїзо
нитаконтинентальногошельфуУкраїниіззатоками,бухтами,лиманамитаесту
аріямитощо;

- річок,щовпадаютьвЧорнеморе,зїхнімипридатковимисистемами(озерами, бухтами, затоками, каналами, гирлами, протоками,водосховищами,щомаютьпостійнийаботимчасовий зв'язокзрікою,плавнямитатимчасовимиводнимиоб'єктами,атакожусімапритокамивмежахрозповсюдженнямаксимальнихпаводківріки),утакихмежах:

р.Дніпро-відвпаданнявДніпровськийлимандогреблiКаховськоїГЕСіпритокоюІнгулець ьвідгирладоселаВеликаОлександрівка;

р.ПівденнийБуг-відвпаданнявБузькийлимандос.КолоскoвеМиколаївськоїобласті,включно;

р.Інгул-відгирладос.ЧорнишовкаМиколаївськоїобласті,включно;р.Дністерірукавтурунчукзпридатковоюсистемою,включаючи КучурганськеводосховищевмежахОдеськоїобласті;

р.Дунайзпридатковоюсистемою,включаючилиманСасикіСтенсівсько-Жебріянськіплавнівмежах Одеськоїобласті;

- іншихрічок-вмежахтериторіїХерсонської,МиколаївськоїіОдеськоїобластей;

- лиманів,зв'язанихзЧорнимморем,утомучислiХаджибейськоготалКуяльницького;

- Азовськогоморязусімазатоками,гирлами,лиманами,включаючиСиваш,Керченськупротокувмежахдолінії-м.Такиль-м.Панагія;

- річокнатериторіїДонецькоїіЗапорізькоїобластей,щовпадаютьвАзовськеморе,зїхпридатковимисистемами(рукавами,гирлами,плавнями,лиманами,озерами),атакожусімапритокамивмежахрозповсюдженнямаксимальнихпаводківцихрічок:ГрузькийЄланчик,Кальміус(доПавлопольськоїгреблі),Кальчик,Берда(догребліБердянськоговодосховища),Обіточна,Лозоватка,Корсак,МолочназМолочнимЛиманом;

- іншихводнихоб'єктів,щосполучаютьсязАзовськимморем.Контроль за використанням водних живих ресурсів у рибогосподарськихводнихоб'єктахУкраїниздійснюєтьсядержавнимиорганамирибоохоронитаіншимиуповноваженими нацедержавнимиорганами.

Промисел водних живих ресурсів здійснюється користувачами за платувмежахвиділенихїмувстановленомупорядкуквотзадозволамитаталонамивстановленогозразка,виданимиїмдержавнимиорганамирибоохорони.

Зметоюстворенняоптимальнихумоввідтворення,штучногорозведення,вирощуванняводнихживихресурсівтаїхвикористанняіохорони,доцихПравилможутьрозроблятисьРежими,якіуточнюютьідоповнюютьвимогищодоздійсненняспеціальноговикористанняводнихживихресурсівуокремихрибогосподарськихводнихоб'єктах.

Рибалкам,яківідповідаютьзавилученняводнихживихресурсівувиробничихпідрозділахкористувачів(ланки,судна,дільниці,бригади

тощо),державнимиорганамирибоохоронивидаютьсяпромисловіквиткитаталони;іншимрибалкам,якіздійснюютьвилученняводнихживихресурсівузазначенихпідрозділах,користувачізобов'язанівидатипосвідченнярибалки.

Обов'язкикористувачівприздійсненніпромислуводнихживихресурсів:

- здійснюватипромиселзгіднозПравилами,режимамирибальстваташшимивимогамизаконодавствазпитаньохорони,використанняівідтворенняводнихживихресурсів.
- неперевищуватиобсягивилученнявиділенихїмквотводнихживихресурсів.
- накожномусудні,ланці,дільниці,бригадітощовестипромисловийжурналвстановленоїформи,атакожматидокументи,якіпідтверджуютьзаконністьвилучення(промисловийквиток,талон)іздачі(квитанція)водних живихресурсів.
- вестинакожномуприймальномупункті,приймальномусудніжурнализоблікуприйнятихтареалізованихводнихживихресурсів.
- виконуватиузгодженіздержавнимиорганамирибоохоронийнауковими установами, підприємствами, організаціями планимеліоративнихзаходівізарибленнярибогосподарськихводнихоб'єктів;поліпшенняумоввідтворення,рятуваннямолодіїзалишковихводойм;розчищеннятоней,плавів,проток,міжлиманних з'єднань,каналів,джерел;боротьбаіззадухою,викосрослинностініщо).
- утримуватив належномусанітарномустанізакріпленіпромисловіцінники,знаряддяловуйзабезпечуватиїхнюохорону.Проводитипіслязакінченняпромислуочисткупромисловихділяноквідвсіхпристроїв,щозасмічуютьводнийоб'єкт.
- нездійснюватинапромисловихділянкахбездозволудержавнихорганіврибоохорони,іншихуповноваженихнацеорганівробіт,щозмінюютьприродніумовиуводномуоб'єкті.
- недопускати(бездозволуорганіврибоохорони)іншихкористувачівдовикористанняводнихживихресурсівназакріпленихзанимипромисловихділянках.
- маркуватиміткамивстановленогозразкаставнізнаряддяловузметоюмизначенняїхньоїналежності.
- Використовуватинапромислітількивідповіднопристосованідлядійсненнярибальстваівустановленому порядку зареєстрованіплавзасоби,щоМиютьнабортуреєстраційнийномер.
- безперешкодно допускати працівників державних органіврибоохоронивмісцявилученняводнихживих ресурсів,суднатаіншіплавучізасоби,склади,береговіприймальніпункти,приймальнісудна,рибозаводидляперевіркизнарядьізасобівлову,оглядудобутихводнихживихресурсів,пред'являтинаїхнювимогупромисловийжурнал,інші

документи,щомаютьвідношеннядопромислу,танадаватиїмдопомогувпроведенніперевірок.

- навимогупрацівниківдержавнихорганіврибоохоронисуднозобов’язанезупинитися,якщовононезайнятовцеймоментловом,постановкою.перевіркоютощознарядьлову(втакихвипадкахсуднозобов'язанезупинишсявідразужпіслязакінченняпромисловоїоперації).

- надаватипрацівникамдержавнихорганіврибоохоронитаіншихуповноваженихорганівправобезкоштовногокористуванняприслужбовихпоїздкахзв'язкомтапопутнимисуднами,іншимивидамитранспорту,атакожпересаджуватиїх(наїхнювимогу)наіншісудна,щоєпоряд.

- вчасноподаватидержавніорганирибоохоронитаіншідержавніустановивідомостіпрообсягивилученняводнихживихресурсів,іншузвітністьвідповіднодовимогзаконодавства.

- надавати на договірних умовах рибницьким підприємствам,установам,організаціямплідниківриб,інших водних організмів,

- надаватинадоговірнихумовахнауковимустановам,організаціям(усомучислідержавниморганамрибоохорони),щозаймаютьсярозробкоюрекомендацій щодо регулювання промислу, а також контрольно-спостережніміхтіологічнимпунктамводніживіресурсидлябіологічногоаналізу.

- забезпечуватинадоговірнихумовахуструктурнихпідрозділахкористувача(судно,ланка,дільниця,бригадатощо)можливістьроботиіхтіолога-спостерігачапідприємств,установ,організацій(утомучислідержавнихорганіврибоохорони),щозаймаєтьсярозробкоюрекомендаційзрегулюванняпромислу.

- приловвидів,якізанесенідоЧервоноїкнигиУкраїни,атакожакліматизованихвидіввипускати(крімплідників,яківідбираютьсядляпотрерибництва)урибогосподарськіводніоб'єктивживомувигляді(заснулариба,іншіводніживіресурсиоприбутковуютьсяшляхомскладанняактатазаписомужурналіоблікувилученихводнихживихресурсіввзазначеномужурналітакожреєструютьсяіфактивипуску).

- профактиоприбуткування,випускувидів,якізанесенідоЧервоноїкнигиУкраїни,атакожакліматизованихвидівінформуєтьсядержавнийорганрибоохороніідержуправлінняекобезпекивобласті,вякійзнаходитьсярибогосподарськийводнийоб'єкт.

Обов'язкикористувачів,якізаймаютьсявідтворенням:

-

у терміндопершогогрудняпоточногорокуподаватиназатвердженнявдержавні органирибоохорониузгодженийзнауковимиустановами,підприємствами,організаціямипланзаходівнанаступнийрікщодовідтвореннятарибницько-меліоративнихробіт.

- щотижнятапіслязакінченняробітзвідтвореннянаправлятивдержавніорганирибоохоронизвітніданіпрообсягивиконаннязазначенихробіт.

-умісячнийтермінпіслязакінченнярибницько-меліоративнихробітнаправлятидержавниморганамрибоохоронизвітпрообсягивиконання.

-вестинакожномуприймальномупункті(судні)журналзоблікуплідників,щозаготовлюються,вякомуфіксуєтьсявідбірплідниківізкожногоокремогоуловузавидами,кількістю,розміром,масоютастаттю,зобов'язковоюказівкоюномераприймально-здавальноїквитанції.

- зучастюпредставникадержавнихорганіврибоохорони-негайнооформлятиактипросписаннязагиблихплідників,атакожпроутилізаціюікри,непридатноїдляодержанняпотомстватапереробки.

Правакористувачів:

-здійснювативустановленомупорядкуспеціальневикористанняводнихживихресурсів.

-правовласностінадобутівустановленомупорядкуводніживіресурситадоходивідреалізаціїїх.

-право на компенсацію збитків, завданих їм порушеннямиприродоохоронногозаконодавства.

-оскаржувативустановленомупорядкурішеннядержавнихорганівіпосадовихосіб,щопорушуютьїхправанавикористанняводнихживихресурсів.

- братиучастьувирішенніпитаньохорониводнихживихресурсів.

- проводити відтворення водних живих ресурсів,рибницько-меліоративніроботиврибогосподарськихводнихоб'єктахтаоформлятивідповіднудокументаціюзгіднозаконодавством.

-іншіпередбаченізаконодавствомУкраїниправащодовикористанняводнихживихресурсів.

Забороняється:

-скидативрибогосподарськіводніоб'єктитаїхводоохороннузонунеочищенійнезнешкодженістічніводипромислових,комунальних,ісільськогосподарських,іншихпідприємств,атакожводивідмиттятранспорту,виробничі,побутовітаіншівидивідходи.

-скидатиґрунт,вибранийприпроведенніднопоглиблювальних,дноочиснихтаінших робіт,атакожпульпу,щостворюється,замежамивідведенихіпозначених місцьтаневустановленітерміни.

-здійснювативрибогосподарськихводнихоб'єктахвимочуванняльону,конопель,миттяавтотранспорту,винноїтари,тариз-підядохімікатівтаіншихречовин,щонегативновпливаютьнагідрохімічнийрежимводнихоб'єктів.

-
здійснюватизаготівлюлісунаберегахріктаїхніхприток,щоємісцяминерестуці ннихвидівриб,іншихводнихживихресурсів,навідстаніменшеніжІмипідберег а,аврайонірозміщеннярибницькихзаводівігосподарствізрозміщенняриб,інш ихводнихорганізмів-навідстаніменшеніж3км.

- вилученнязаборонених,незаконновстановленихзнарядьловута

незаконновилученихводнихживихресурсівбезвідповідногозаписувсудновом
ужурналіібезоповіщеннядержавнихорганіврибоохорони.

-
знаходитисяпромисловим,транспортнимтаіншимсуднамумежахзаборонени
хдляпромислумісцях,завинятькомтранзитногопроходуіпроходуфарватером,з
упинокбіляпоселень,длявстановленнябакенівіувипадкахнадзвичайноїпотре
би(шторм,туман,аваріяіт.п.).

-
всюдипродажіскупкаводнихживихресурсів(об'єктівпромислу)тапродукціїз
нихбезнаявностіупродавцядокументів,щопідтверджуютьзаконністьїхвилуч
енняабопридбання.

- будь-
якерибальствонановоутворенихводосховищахтаіншихводнихоб'єктах.

- будь-
якерибальствопротягомвсьогорокубілягребельішлюзів,урайонінасоснихста
нційпитноготапромисловоговодопостачання,атакожіційній,якіперекачують
ґрунтовітаповерхневіводиуводосховищанавідстаніближче500м,абілямостів,
якіохороняються,-вмежахвідомчихохороннихзон.

- займатибудь-
якимизасобамитазнаряддямиловуводнихживихресурсівбільше2/3ширинир
усларічки,струмкаабопротоки,атакожздійснюватиодночаснеабочерговезакид
анняневодівізпротилежнихберегів"взамок"івстановлюватиставнізнаряддял
овувшаховомупорядку.

-
застосовуватиновізнаряддятазасобиловуводнихживихресурсів.Корис
тувачамводнихживихресурсівзабороняється:

-
здійсненняпромислувиробничимипідрозділамикористувача(ланки,дільниці,
бригадитощо)насуднах,щонепризначенідлязділсненняпромислу,та(або)без
наявностіврибалок,відповідальнихзавилучення,промисловихбілетів,талонів
,журналівоблікувилученихводнихживихресурсів(промисловихжурналів),ав
іншихрибалок,якіздійснюютьвилученняводнихживихресурсівузазначенихп
ідрозділахкористувача,посвідченьрибалок.

-
зберігатиоб'єктипромислу,неврахованічизабороненідовилову,частиниїхньо
готіла,атакожприймати(здавати)виловленіоб'єктиодноговидупідіншоюназв
оюабобезвидовоїназви.

-
вестинеточноообліктаподаватинеточнізвітніобліковіданіпрорайонитаоб'єкти
промислу,обсягивилученняводнихживихресурсів.

-
зберігатинасудні,бригадномустанітощоабоуводоохороннійзонінеопломбов
ані державними органами рибоохорони знаряддя
лову,застосуванняякихуданомурайоніївданийперіодзабор
онено.

- використовувати ставні знаряддя лову, не позначаючи

їхрозташуваннязадопомогоюбуївчирозпізнавальних ознаків.

- використовуватизнаряддляловуізводнихоб'єктів,вякихвиявленіосередкипаразитарнихтаінфекційнихзахворюваньриб,віншихводнихоб'єктахбезпоередньоїдезінфекціїїцихзнарядь.

- перебуватинаводномуоб'єктіабоуводоохоронній зонізізнаряддямилову,застосуванняякихзабороненоПравилами,атакожізвибуховимитаотруйнимиречовинами,завиняткомвипадків(проведеннянаводнихоб'єктахробіт,пов'язанихізастосуваннямцихречовин,атакожпритранзитномуїхпровозі),узгодженихздержавнимиорганамирибоохорони.- викидатизабортулов(утомучислідозволенихдовиловуоб'єктівпромислу)абойогочастину.Утакихвипадкахкористувачзобов'язаний відшкодуватизавданізбитки.

- виловрибитаіншихводнихживихресурсівназимувальнихямах.Безпогодженняздержавнимиорганамирибоохоронизабороняється:

- будь-якадіяльність,щоможенегативновплинутинастанводнихживихресурсів,безвиконанняобов'язковихзаходівзпопередженнятазменшенняможливоговпливу.

- проводитиврибогосподарськихводнихоб'єктахбезобґрунтуваннятуковихустанов,підприємств,організаційтадозволуМінекобезпекиакліматизаціютапереселенняводнихорганізмів.

- здійснюватиобваловуваннятавідбудовузруйнованихвалівназаплавинділянках,щоємісцяминересту,міграційрибтаіншихводнихживихресурсів.

ЗгіднозПорядкомздійсненнялюбительськогоіспортивногорибальства(затвердженопостановоюКабінетуМіністрівУкраїнивід18липня1998р.N1126) урибогосподарськихводоймахУкраїни(завиняткомводойм, які знаходяться у межах територій та об'єктівприродно-заповідногофонду,риборозплідних господарств,водойм,якімаютьобмеження щодоїхспеціальноговикористання(питні,технічнітощо),атакожводоймабоїм ділянок,наякихлов(добування)воднихживихресурсівзаборонено)дозволяєтьсяздійсненнялюбительськогоіспортивногорибальства всім громадянам України,іноземним громадянам, атакожособамбезгромадянства.

Терміни,щовикористовуютьсявцьомуПорядку,маютьтакезначення:- любительськерибальство-лов(добування)воднихживихресурсів дляособистихпотребзнаряддямилову,передбаченимиправиламилюбительськогоіспортивногорибальства;

-спортивнерибальство - видлюбительськогорибальствазустановленнямпевнихвимогзаумовамипроведенняспортивнихзмаганьабокваліфікаційнихнормативів.

Нарибогосподарськихводоймах(їхділянках)загальногокористуваннялюбительськеіспортивнерибальствоздійснюєтьсябезоплатно.

Уразіколиводніживіресурсизосереджуютьсяупевнихмісцяхнарибогосподарськихводоймахпротягомтривалогочасу,любительськеіспортивнеірибальствоздійснюєтьсязаплатутазанаявностідозволунаспеціальневикористанняводнихживихресурсівіззастосуваннямпевнихзнарядьїхлову(добування)наок

ремихділянкахрибогосподарських

водоймувизначенітермінитазобов'язковимдотриманнямправилрибальстваінормвилову.

Платазаспеціальневикористанняводнихживихресурсів,щовстановлюється Держрибагентством за погодженням з Мінфіном,справляєтьсяівідповіднодоПорядку,затвердженогопостановоюКабінетуМіністрівУкраїнивід5вересня1996р.N1073.

Обчисленнятавнесенняплатежівзаспеціальневикористанняводнійживихресурсівздійснюєтьсявідповіднодоінструкції,затвердженоїДержрибагентством.

Рибогосподарськіводойми(їхділянки)можутьнадаватисявустановленомузаконодавствомпорядкугромадськиморганізаціямдляздійсненнялюбительськогоіспортивногорибальства.

Нарибогосподарськихводоймах(їхділянках),визначенихдлялюбительськогоіспортивногорибальства,забороняєтьсяпромисловерибальство,завиключеннямпроведеннявідловустаршихвіковихгруприб,меліоративногоіконтрольноголову(добування)воднихживихресурсів,відловурибизметоюзапобіганняїїзагибелі,заготівліплідниківдлявиборозведення.Лов(добування)зазначенихводнихживихресурсівздійснюєтьсяупорядкуспеціальноговикористання.

Підводнеполюванняздійснюєтьсянарибогосподарськихводоймах(їхділянках),визначенихдлялюбительськогоіспортивногорибальствабезаквалангівтаіншихавтономнихдихальнихпристроїв.

Управилахрибальствапередбачаються:територія,нормилову(добування)завагоютапоштучно(забороненітадозволенізнаряддяіспособи),забороненімісця,термінизаборонилову(добування)воднихживихресурсів,мінімальнийрозміррибтаіншихводнихживихресурсів,умовипроведенняіспортивнихзмаганьзрибальстваіпідводногополювання;умовивикористаннямаломірнихсуден,особливовнерестовийперіод,нашляхахміграціїівмісцяхзбереженняводнихживихресурсів.

Громадяни,якізаймаютьсялюбительськимспортивнимрибальством,зобов'язані:

- виконуватинавідповіднихрибогосподарськихводоймах(їхділянках)Правиларибальства;

- нескидатиурибогосподарськіводойми,наїхберегиналідцихводоймнафтопродукти,стічніводи,якімістятьзабруднюючіречовинипонадвстановленінормативи,таіншівідходипромислових,комунальних,сільськогосподарських,транспортнихтаіншихпідприємств;

- підчасздійсненнярибальстваупорядкуспеціальноговикористаннямігтиприсобінеобхіднідокументиіпред'являтиїхпрацівникаморганіврибоохоронидержрибагентстваабоіншихспеціальноуповноваженихнатеорганів;

- недопускатизнищення(пошкодження)покажчиків,щитів,аншлагівтиіншихзнаків,установленихнаводоймахабонаїхберегах.

Підчасздійсненнялюбительськогоіспортивногорибальствазабороняєтьс
я:

1) добуванняпротягомрокубудь-якихморськихзвірів;

2) проведення без погодження з органами рибоохоронидержрибагентстватадозволуМінекобезпекиакліма
тизації,переселенняірозведенняновихдляфауниУкраїниабогенетичнозмінен
ихводнихживихресурсів;

3) організаціязмаганьзрибальствавперіоднерестуриби;

4) застосування без дозволу органів рибоохоронидержрибагентствановихзнарядьіспособівлову(доб
ування),непередбаченихправиламирибальства;

5) знаходженнянарибогосподарськихводоймахабопоблизунихзвиб
уховимичиотруйнимиречовинами,атакожіззнаряддямилову(добування),зас
тосуванняякихванийчаставданомумісцізаборонено;

6) продажфізичнимитаюридичнимиособами,якінемаютьнацедозво
лу,сітковихматеріалів,знарядьлову(добування)ібудь-
якихпристосуваньдоіних,забороненихправиламирибальства;

7) продажводнихживихресурсівтапродуктівїхпереробкибезнаявно
стідокумента,якийпідтверджуєзаконністьїхпридбання,тасертифікатаякості;

8) миттяурибогосподарськихводоймахабовїхприбережнихсмугахт
ранспортнихзасобів,атакожпроведенняробіт,якінегативновпливаютьнаістан
водойм;

9) зупинкаплавзасобіввзабороненихдлярибальствамісцях,завинятк
омзупинокбілянаселенихпунктівтавипадківкрайньоїнеобхідності(шторм,ту
ман,аваріятощо);

10) пересування автотранспортних засобів по кризірибогосподарськихводоймуперіодльодоставу(завинятькомс
пеціальнообладнанихльодовихтрас);

11) лов(добування)рибитаіншихводнихживихресурсів,занесенихдо
ЧервоноїкнигиУкраїни;

12) вивезення(винесення)риби,раківтаіншихводнихживихресурсіву
кількості,щоперевищуєдобовунормулову(добування),абозабороненихдолов
у(добування)правиламирибальства;

13) вилученняізводизнарядьлову(добування),якіналежатьіншимосо
бам.

14)лов(добування)воднихживихресурсів:-
іззастосуваннямвибуховихіотруйнихречовин,електроструму,колючихзнаря
дьлову,вогнепальноїтапневматичноїзброї(завинятькомгарпуннихрушницьдл

япідводногополювання),промисловихтаіншихзнарядьлову(добування),спор
удженнягаток,запрудтаспусканняводизрибогосподарськихводойм;15)укана
лахтеплоенергоцентралей,підводнихабоскидних каналах
електростанцій;

16) у підводних і магістральних каналах, відводахрибогосподарськихтамеліоративнихсистем,вшлюзових каналахтощо;

17) у новостворених водосховищах (до особливогорозпорядження);

18) знезареєстрованихплавзасобіваботаких,щонемаютьнакорпусіре єстраційногономера(завиняткомвесловихчовнів);

19) зчовнівабоіншихплавзасобівнапромисловихділянках,закріплен ихзакористувачамиводнихживихресурсів;напромисловихділянках(тоні,зап лави,встановленняпромисловихзнарядьловутощо);

20)уводоймахриборозплідних господарств;уверхніхб'єфахгребельнавідс таніближченіжза500метрів;поблизумостів,якіохороняютьсявмежахрежимни хзонохорони;урадіусі500метрівнавколориборозплідних господарств.

Контрользадотриманнямправилрибальстваздійснюютьорганирибоохор онитаіншіспеціальноуповноваженінатеоргани,атакожгромадськіінспектори рибоохоронякі:

- вустановленомузаконодавствомпорядкувизначаютьтермінизаборонивилову (добування)водних живихресурсівнапідставіобґрунтувань,щоподанінауково-дослідними організаціями.Зметоюствореннясприятливихумовдлянерестури битаіншихводних живихресурсівзазначенітермініможутьбутиперенесеніци миорганами нараніше(пізніше)небільшякна10днів(залежновідгідрометеоро логічних умов)беззмінизагальноїтривалостіперіодузаборони;

- визначаютьмежунерестовихділяноктазимувальних ям,азаданимигідрометслужби-датульодоставуідатускресаннякриги;визначаютьмісця,миякихзабороненолов(добування)водних живихресурсів;

- дозволяютьузабороненийперіодздійснюватилюбительськийіспортивнийлов (добування)водних живихресурсівувідповіднійкількостітавідповіднимизнаряддямилову(добування),завиняткомісцьнерестуриби,зимівліабомасовогозосередженняводних живихресурсів;

- на підставіобґрунтувань, що надаються науково-дослідними організаціями,визначаютьрибогосподарськіводойми(їхділянки), девпроваджуєтьсялюбительськеіспортивнерибальстванаумовахзагальногоа боспеціальноговикористанняводних живихресурсів.

Органирибоохорони,щоздійснюютьдержавнийконтрольтауправлінняв галузівикористання,охорониівідтвореннявод них живихресурсіввідповіднод озаконодавства,маютьправо:

- перевірятидокументинаправовикористанняводних живихресурсів,зупиняти судна,іншіплавучітаназемнітранспортнізасобиіуразіпотребипроводитиїхогл

яд, атакожоглядречей,знарядьлову (добування) ідобутихводнихживихресурсів;складатипротоколиірозглядатисправипроадміністративніправопорушеннязпитаньохорони,використанняівідтворенняводнихживихресурсівувстановленомупорядку;

-
вилучатиуосіб,якіпорушилизаконодавствозпитаньохорони,використанняівідтворенняводнихживихресурсів,знаряддялову(добування),плавучітаназемнітранспортнізасоби,обладнанняіпредмети,щобулизнаряддямправопорушення,незаконновиловлені(добуті)водніживіресурси,ятакожвідповіднідокументи;

-
доставлятиосіб,якіпорушилизаконодавствозпитаньохорони,використанняівідтворенняводнихживихресурсів,доорганівмісцевогосамоврядуваннятаорганіввнутрішніхсправ;

-
викликатигромадяндлянаданняуснихабописьмовихпоясненьузв'язкузпорушеннямнимизаконодавствазпитаньохорони,використанняівідтворенняводнихживихресурсів;

-
визначатизазатвердженимивустановленомузаконодавствомпорядкуметодикамиітаксамиобсягизбитків,заподіянихрибномугосподарствувнаслідокпорушенняправилрибальства,розміристягненьзанезаконнедобування(збирання)абознищенняціннихвидіврибитаіншихводнихживихресурсівіподаватипозовипроїхвідшкодування;

- використовуватифотографування,звукозапис,кіно-івідеозйомкуякдопоміжнізасобидлязапобіганняірозкриттяпорушеньзаконодавствазпитаньохорони,використанняівідтворенняводнихживихресурсів.

Відповідальністьзапорушеннязаконодавстваугалузіохорони,використанняівідтворенняводнихживихресурсів.

Особи,виннівпорушенніцьогоПорядкутавідповіднихнормативно-правовихактівугалузіохорони,використанняівідтворенняводнихживихресурсів, несутьвідповідальністьвустановленому законодавством порядку.

ПИТАННЯДЛЯСАМОКОНТРОЛЮ

1.РозвитокрибногогосподарстваУкраїни.
2.Метазавдання,танапрямирозвитку рибногогосподарстваУкраїни.;3.Океанічнерибальство.
4.Заходищодоздійсненнятоварногорибництва.5.Розвитоктавідтворенняводнихживихресурсів.
6.Регулюваннярибальстваохоронаводнихживихресурсів.7.Порядокздійсненняпромисловогорибальства.
8.Порядокздійсненнялюбительськогоіспортивногорибальства.

5СПОСОБИЗАХИСТУРИБТАЇХМОЛОДІВІДПОТРАПЛЯННЯДОВОДОЗАБІРНИХСПОРУД

Припроектуванніводозаборівнарибогосподарськихводоймахнеобхідно передбачати,запогодженнямзорганамирибоохорони,установкуспеціальних пристроївдлязапобіганняпопаданнюрибиуводозабірніспоруди.

Рибозахисні,рибопропускніспорудислідпроектувати,керуючисьСНІП2.06.01,СНІП2.06.07.

Природозміщенні,проектуванні,будівництвітавведеннівексплуатаціюнових,реконструкціїтарозширеннідіючихмеліоративнихоб'єктівнарибогосподарськихводоймахнеобхідно,запогодженнямзорганамирибоохорони,передбачатиупроектахікошторисахтаздійснюватизаходищодозбереженнярибнихзапасів,априбудівництвігребель-

такожзаходищодовикористанняводосховищпідрибнегосподарство.

Експлуатаціянаводнихоб'єктахводозабірнихспоруд,незабезпеченихрибозахисним обладнанням, якщо його наявність передбаченавідповідниминормативами,абознеефективноп рацюючимрибозахиснимобладнанням-

тягнезасобою накладенняштрафу нагромадянвідодногодошестинеоподаткованихмінімумівдоходівгромадянінапосадовихосіб-

відп'ятидовосьминеоподатковуванихмінімумівдоходівгромадян.(Кодексдповненостаттею86-1згідноізЗаконом№81/96-

ВРвід06.03.96,іззмінами,внесенимизгідноізЗаконом№55/97-ВРвід07.02.97)

Фактори,щовпливаютьнаміграційнуповедінкумолодірибиуціляхїїзахистунаводозабірнихспорудах:Привідборахзначнихоб’ємівводизводоймузонах гідротехнічнихспоруд(об’єктів)формуютьсянетиповідлянихгідрологогідравлічніумови,яківпливаютьнаприроднепротіканняжиттєвихпроцесівгідробіонтів.Водночасприцьомувідмічаєтьсявинесеннязводоюріриби,аособливоїїмолоді,щонаноситьпрямізбиткирибнимресурсамводойм.Відповіднодочинногозаконодавстваділяліквідаціїнегативноговпливу,якийпроявляєтьсяпривідборахводи,необхіднонаводозаборахпроводитиприродоохороннізаходи,спрямованіназбереженняцілісностібіоценозівводоймтаїхрибогосподарськогопотенціалу.

Попаданнярибиуводозабірніспоруди– цезакономірнийпроцесівідбуваєтьсявінзтихпричин,щовзонівідборуводи,як нарічках,такінанепроточнихводоймах(ставах,водосховищах,озерах)створюютьсянові,напрямленівсторонутехногенногооб’єктатечіїзрізнимирівнямитурбулентнихпульсацій.Рибивідповіднимчиномреагуютьнацітечіївпевніперіодиівикористовуютьїхпідчасприроднихміграційяк,,транспортнийзасіб”,скочуючисьвпотоках.Прицьомувониекономлятьсвоюенергію,якабулабвитраченанимипідчасплавання.

Особливоціпроцесиінтенсивніупіслянерестовийперіод,колиновіпокоління риби, забезпечуючи своє подальше життя, покидаютьнерестовищаівпошукахкормовихмісцьздійснюютьпокатніміграції.Покатніміграції– цеприроднеявищеперенесеннямолодірибипотокамиводивідмісцьнерестудомісцьїїнагулу,щосприяєзбільшеннюкількостівиживанняуводоймахмолодіта розширенню ареалів поширення виду.

Науковіспостереженняпоказують,щопопадаютьуводозабірніспорудиособиниякпослаблені,хворі,зрізнимианомаліямиітравмами,такіактивні,здоровіриби.Якіснітакількісніспіввідношеннятакихособинупробах, які підбираються на водозаборах, можуть бутинайрізноманітнішими.Кількістьриби,якапотрапляєуводозабірнуспорудувизначається,упершучергу,шпальнимекологічнимстаномуводоймітахарактеромпротіканняреакційувідповідьрибинапотокиводи.

Попаданнярибиуводозабірніспорудивідмічаютьсяякусвітлий,таківтемнийперіоддобиіможутьбутипродиктованідієюодногоабокількохзначимихнацейчасфакторів,утомучислійпроцесамихарчування,харчовимивзаємовідносинамиміжрізнимивидамириби.

Рольдобуванняїжівмісцяххарчуваннярізнихвидівриб,годуваннямолодірибузграїнамілинітаупотокахводи-явищенедостатньовивчене.Уперіоднерестунаневеликихзаплощеюводоймахпрактичноодночасноз’являєтьсявеликакількістьрізнихвидів рибновогопокоління.Цедозволяєїмбільшповновикористатикормовубазу,якамаєекологоенергетичнімежі,якпіскладоміспіввідношеннямбіологічнихспівтовариств,такізаенергетичнимпотенціаломіможливостямиїхпоновлення.Водночасуціперіодивмолодівиробляєтьсятапроявляєтьсяпевнаповедінка,яказабезпечуєїммаксимальнуможливістьвиживаннявумовахгостроїхарчовоїконкуренції.

Безлічфакторівдіютьназмініповедінкирибиівикликаютьпроцесиїїміграції,рольхарчуваннямолоді,особливонаранніхстадіяхонтогенезуєголовнимфактором,якийвизначаєпричинивиходумолоді(вумовахжорстокихконкурентнихвідносиннамілинах)напотокиводидляпокатнихміграційвпошукаххарчовихмісць,забезпечуючиїмможливістьподальшоговиживання.

Молодьсудака-ціннапромисловариба,якавзначнійкількостінарізнихстадіяхонтогенезузаноситьсяпрактичновусідіючіводозабори.Характерно,щоцярибамаєширокийспектрхарчування.Припроведенніробітзпитаньхарчуваннярибивикористовуютьсяметодики,якіприйнятіпригідравліко-іхтіологічнихспостереженнях.

Комплексневикористанняводнихресурсівможливелишеприумовівраху ванняінтересіввсіхводоспоживачів:іригації,водноготранспорту,гідроенергетики,промисловості,комунальногоірибногогосподарства.Взв’язкузвеликою кількістюгідротехнічнихспорудтапроведеннямзрошеннявнашійкраїнівелику увагуповиннобутиприділенозбереженню

рибнихзапасівводоймищ.Майжевсікрупніводозаборигідротехнічнихспоруд незабезпечуютьзахистурибивідпопаданняуводозабір,особливонаранніхпалі яхонтогенезу.

ЗгіднозвідомчиминормативнимидокументамиУкраїни33-2.3-04-01,рибозахисніспоруди(РЗС)необхіднопередбачатидлязапобіганнятравмуванню ізагибелімолодітадорослихособинрибиприпотраплянніводозабірних споруд,атакождляїхвідведенняуводогосподарськуводойму,вибіртипу,компонуваннятаконструкціїрибозахиснихспорудускладіводозаборівслідвиконувативиходячизумовизабезпечення:подачіспоживачурозрахункової витративоди;нормативноїефективностірибозахисту,якаповинназабезпечуватинеменше70%збереженнярибипромисловихвидіврозміром12ммібільше.

Залежновідрозрахунковоївигративодозабору,відповіднодо,слідзастосовуватитипирибозахиснихспоруд,наведенівтаблиці5.1.

Таблиця5.1Рибозахисніспорудитапристрої

Групи(заспособомзахистуриби)	Види	Типи
Загороджувальні	Плоскіфільтруючіекрани	Вертикальнісітчасті,перфорованіабофільтруючіекранизоб'ємнимзаповнювачем
	Об'ємніфільтруючіспорудитапристрої	Оголовкизпотокоутворювачами(РОП)
		Спорудизоб’ємнимфільтруючимзаповнювачем
Відгороджувальні	Гідравлічні	Жалюзійніекранизпотокоутворювачами
		Зонтичніоголовки
Біоактивні	Акустичні	Акустичнірибозахисніпристрої("Маяк","Цикада")

Для водозаборівзрозрахунковоювитратою10м^3/сібільше,рекомендуєтьсязастосовуватижалюзійніекранизпотокоутворювачамитаакустичнірибозахисніпристрої("Маяк","Цикада").Наводозабірнихспорудах,щоздійснюютьзабірводизводосховищ,ціпристроїєнайефективнішимитаекономічновиправданими.Протезагальновідомо, щоціпристроїмаютьряднедоліків.Акустичнібезекраннірибозахисніпристроїсамопособінедостатньоіефективнітому, що природнікомплексирізноманітніізмінні вчасіпідлягаютьрізнимвпливамантропогеннихтаіншихфакторів.Неможливооднозначновирішитизадачузахистувикористаннямодноговпливунарізніживіорганізмирибина

різнихстадіяхїхрозвитку.Більшістьтипівжалюзійнихекранівмаютьскладнуконструкцію,можутьстворюватиперепадинапорівводичерезсміттятаводорості,щоплаваютьтазабиваютьотворивжалюзійномуекрані,та,відповідно,даніпристроїскладнівексплуатації.

Длякрупнихводозаборіврибозахисніспорудиповиннібутитехнічнопростіувиготовленітаексплуатації,нестворюватипідпорівводи,бутиІндустріальними таекономічнимивбудівництві.Такіспорудиповиннібутикомплекснимиідіятинарізніорганивідчуттяриби,тобтовраховуативсобіелементиповедінкового,екологічногоіфізичногопринципівзахистуриби.

Прибоковомуводозаборізвеликимирозрахунковимивитратами,найкраще застосовувати рибозахисний пристрій типу “плавучийзаплавень”,якийпозбавленийсітчастихелементівтамаютьпростуконструкцію.ТакийпристрійспоруджениймнаГоловномуКаховськомумагістральномуканалітаводозаборомвСірогозькийканал.

Заплавможебутиуспішновикористанийлишевкомплексізіншимипристроями,наприклад,зповітряно-бульбашковоюзавісою(ПБЗ).Вцьомувипадкувідкриваєтьсяможливістьпоетапногозахистуриби:спочаткузадопомогоюПБЗ,апотім-заплаву.Прицьомуповітряназавісавиконуєодночасноірольперешкодинашляхуміграціїрибиірольерліфта,щопереводитьрибузнижніхгоризонтівпотокууверхні,девідбуваєтьсярозтіканнявертикальногоповітряногофакелазвиведенняммолодізамежіїперерізу водозабору. Сама відповідальна деталь пристрою – ценепроникнийекран,якийвиконуєрольмеханічноїперешкодинашляхуриби.Вінповиненмативирізбілядна,якийбизабезпечувавпропускзголовногоканалуувідвід.Томуоднієюзосновнихзадачрозрахункурзпєвизначеннягеометричнихпараметрівекрану.

Длякрупнихбоковихводозаборівнайвигіднішимєзастосуваннярибозахисногопристроютипу“плавучийзаплавень”ізавдякинаведеномуметодурозрахункуможнавизначитипараметринайвідповідальнішоїдеталіСцьогопристрою - непроникногоекрану,якийнедопуститьпопаданнярибитаїїмолодіуводозабірта забезпечитьпропускнеобхідноївитративодидлязабору.

ПИТАННЯДЛЯСАМОКОНТРОЛЮ

1. Захистрибивідпотраплянняводозабірнихспоруд.2. Типиівидирибозахиснихспоруд.
3. Пошукихарчуваннярибою.

ПЕРЕЛІКПОСИЛАНЬ

1. Основи рибоохорони та рибогосподарського законодавства:навчальнийпосібник/О.М.Маменко,З.В.Ємець,С.С.Хруцький;ХДЗВА.Харків:Стильиздат,2016.202с.
2. Проохоронунавколишньогоприродногосередовища:ЗаконУкраїни№1268-12від26.06.91.
3. Проприродно-заповіднийфондУкраїни:ЗаконУкраїни№2456-12,1992.
4. Протваринний світ:ЗаконУкраїни№3042-12від03.03.93.
5. Проекологічнуекспертизу:ЗаконУкраїни№46/95від09.02.95.
6. Таксидляобчисленнярозмірувідшкодуванняшкоди,заподіяноївнаслідокнезаконногодобування(збирання)абознищенняціннихвидіврибтаіншихоб’єктівводногопромислу:ПостановаКМУвід19січня1998року№32.
7. Переліквидівдіяльності,щоналежатьдоприродоохоронних заходів:ПостановаКМУвід17вересня1996року№1147.
8. Порядоквидачідозволівнаспеціальневикористанняприроднихресурсівівстановленнялімітіввикористанняресурсівзагальнодержавногозначення:ПостановаКМУвід10вересня1992року№459.
9. Тимчасовийпорядокведеннярибногогосподарстваіздійсненнярибальства:ПостановаКМУвід28вересня1996року№1992.
10. Порядокаматорськоготаспортивногорибальства:ПостановаКМУвід18липня1998року№1126.
11. Правилапромисловогорибальстваврибогосподарськихводнихоб’єктах .Затверджено18.03.99року,№33.
12. ПравилааматорськогоіспортивногорибальстваЗатверджено15.02.99року,№19.
13. Збірникзаконодавчихтанормативно-правовихактівнадопомогупрацівникаморганіврибоохорони.К.,2000.335с.
14. НауменкоЛ.Е.Справочникинспектора рыбоохраны/Л.Е.Науменко,Д.И.Яковенко,В.Г.Коробка.К.:Урожай,1988.399с.
15. Куркин Б. М. Любительское рыболовство / Б.М. Куркин,А.Я.Щербуха.К.:Урожай,1977.236с.
16. МикитюкП.В.Присадибнерибництвотааматорськерибальство/П.В.Микитюк.К.,2000.107с.
17.

Рекомендаціїіпопроведеннюдослідженьмасовоїзагибелірибиприви
ненніекстремальнихситуаційнаводнихоб’єктах/О.Г.Масенко,І.Ю.Бузевич,
М.В.Старко,Л.В.Голенчук.Харків:Українськийнауково-
дослідниййінститутекологічнихпроблем,1999.36с.
18.
ГринжевськийМ.В.АквакультураУкраїни/М.В.Гринжевський.К.:Інсти
тутрибногогосподарстваУААН,1998.364с.

19.
ДжигрейВ.С.Основиекологіїта охорона навколишньогоприродногосередовища/В.С.Джигрей,В.М.Сторонук,Р.А.Яцюк.Львів:Афіша,2001.272с.
20.
ПономарьовП.Х.Безпекахарчовихпродуктівтапродовольчоїсировини: навчальнийпосібник/П.Х.Пономарьов,І.В.Сирохман.К.:Лібра,1999.272с.